

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

11^E JAARGANG

WOENSDAG 24 NOVEMBER 1926

No. 569

INHOUD.

BESCHERMING VAN DE SUIKERINDUSTRIE door <i>Dr. G. Minderhoud</i>	Biz.	1028
Internationale Kamer van Koophandel. Het Rapport van de Commissie in zake de Handelsbelemmeringen door <i>Mr. C. W. Ritter</i> met naschrift door <i>Mr. G. Vissering</i>		1029
De Bedrijfsuitkomsten der Spoor- en Tramwegen in Indië over 1925 door <i>G. P. J. Caspersz.</i>		1031
Het Rapport van de Commissie voor den Nationalen draadloozen omroep door <i>Mr. G. H. Dijkmans van Gunst</i>		1033
Het Internationale Ruwstaalkartel door <i>G. S. K. Blaauw</i>		1035
De Rijksmiddelen		1038
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:		
De economische situatie van Denemarken voor de verkiezingen door <i>L. Estrup</i>		1039
AANTEKENINGEN:		
Productie en Handel van 1913—1925		1040
Credietexpansie in de V. S. en na den oorlog		1041
MAANDOLJFERS:		
Rijkspostspaarbanc		1043
Overzicht der Rijksmiddelen		1043
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN. 1044—1050		
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.		
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerenhandel.		

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Algemeen Secretaris: *Mr. Q. J. Terpstra.*

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES.

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: *Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.*

Redacteur-Secretaris: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.*

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijff & van Dittmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 6729.*

23 NOVEMBER 1926.

De geldmarkt had deze berichtswEEK een geheel ander aanzien. Het aanbod van geld was aanmerkelijk grooter dan de vorige weken, zoodat de verschillende geldkoersen sterk terugliepen. Particulier disconto daalde van 3 $\frac{7}{16}$ tot 3 pCt.; de prolongatierente liep van 3 $\frac{1}{4}$ tot 2 $\frac{5}{8}$ pCt. terug en call geld, dat de vorige week herhaaldelijk 4 pCt. bedong, was deze week voor 2 à 2 $\frac{1}{4}$ pCt. ruim aangeboden. Vrijdag en Zaterdag kwam er echter weder meer vraag naar geld, zoodat het slot voor alle categorieën iets hooger was.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank vertoonen zoowel de post binnenlandsche wissels als de beleeningen eenigen verderen teruggang en wel van bijna f 5 miljoen ieder. Vrij belangrijk is de inkrimping van de post diverse rekeningen onder het actief,

welke bijna f 12 miljoen bedraagt, terwijl de post papier op het buitenland slechts met ruim f 2 miljoen blijkt te zijn toegenomen. Blijkbaar heeft de Bank dus ponden en dollars uitgegeven, om een stijging tot boven het gouduitvoerpunt tegen te gaan.

Het voorschot aan het Rijk liep terug van bijna f 11 miljoen op de vorige weekbalans tot ruim f 7 miljoen op dezen weekstaat, terwijl ook thans geen schatkistpapier rechtstreeks bij de Bank is ondergebracht. In den metaalvoorraad blijken geen wijzigingen van beteekenis te hebben plaats gehad.

De post bankbiljetten in omloop vertoont een teruggang van ruim f 19 miljoen. De rekening-courantsaldi van anderen bleken met ruim f 3,5 miljoen te zijn afgenomen.

Het beschikbaar metaalsaldo steeg van ruim f 269 miljoen tot ruim f 273,5 miljoen. Het dekkingspercentage bedraagt ruim 52.

* * *

De vaste stemming voor Fransche francs, die de vorige week reeds bemerkbaar was, bleef deze week sterk aanhouden, zoodat de koers regelmatig opliep. Zaterdag werd hier 9,40 betaald en in Parijs werd, na de officieele sluiting, Londen verhandeld tot koersen, die overeenkwamen met een koers van zelfs 9,50 à 9,55. Daarna trad daar echter plotseling een zeer sterke vraag in voor buitenlandsche deviezen, die tot paniekachtige aankopen aanleiding gaf, zoodat de pariteit van de betaalde koersen zou overeenkomen met een notering van 8,85 hier. Gisteren was dientengevolge ook hier de koers veel flauwer. Ofschoon aanvankelijk nog 9,15 à 9,20 betaald werd, werd later voor 8,76 afgedaan, zoodat blijkbaar een sterke verandering in de stemming voor francs is ingetreden. Een tweede sterke schommeling valt te vermelden voor Noorsche kronen. Na een vrij lange rust trad Dinsdag weder even plotseling als de vorige maal een sterke vraag in, waardoor de koers in nauwelijks een half uur steeg van 62,60 op 64,30. Donderdag werd 65,50 genoteerd, daarna trad een reactie in, maar na 63,90 werd gisteren weder 64,50 betaald. Ponden, Dollars en Marken vrijwel zonder verandering.

LONDEN, 22 NOVEMBER 1926.

De geldmarkt heeft wederom een gemakkelijke week achter den rug, door de toevloeiing van eenige miljoenen in dividenden op 15 November. Toch blijft het voor de markt beschikbare saldo nog verder teruggaan, zoodat een plotseling optredende schaarschte niet uitgesloten is. Begin December is het War Loan dividend betaalbaar, hetwelk een toename met een zeer belangrijk bedrag van de banksaldi zal teweeg brengen en een althans tijdelijken terugkeer tot een ruim voorziene geldmarkt.

Disconto is nog eenigszins zwakker op 4 $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$. De vraag naar goud van Duitsche zijde is nu opgehouden; dus kon het grootste deel van het goud uit Zuid-Afrika aangekomen, door de Bank van Engeland worden gekocht en voelt men zich dus geruster ten opzichte van de Bankrate.

Parijs verbeterde nog verder in waarde tot 130. Heden echter meer aangeboden tot 138; omzet gering.

BESCHERMING VAN DE SUIKER-INDUSTRIE.

Uit landbouwkringen worden ten aanzien van Overheidssteun voor de suikerindustrie verschillende argumenten tot uiting gebracht.

In Nederland werden in 1925 ruim 66.000 hectares met suikerbieten beteeld. De gemiddelde opbrengst mag op circa 33.000 KG. bieten per HA. worden gesteld, zoodat jaarlijks pl.m. 2000 miljoen KG. bieten worden geoogst, die hoofdzakelijk in Nederlandsche fabrieken worden verwerkt. Nederland telt 16 suikerfabrieken, nl. 7 coöperatieve en 9 niet-coöperatieve. De coöperatieve zijn in doorsnee groter en beschikken over meer grondstof. Aangenomen mag worden, dat de coöperatieve fabrieken in 1925 ongeveer 65 pCt. van de geheele hoeveelheid beetwortelen hebben verwerkt.

De coöperatieve fabrieken zijn vereenigd in een Bond. Van dien Bond gaat de actie tot verkrijging van Overheidssteun voor de suikerindustrie uit. Reeds in October 1925 en Februari 1926 richtte de Bond tot de Regeering het verzoek de Nederlandsche suikerindustrie tegen de geforceerde concurrentie van het buitenland te beschermen.

In Augustus 1926 is dit verzoek in een omstandig adres herhaald, terwijl de groep Landbouwnijverheid van het Kon. Ned. Landbouw Comité de actie gebracht heeft buiten de sfeer der bestuurders van coöperatieve fabrieken door het Comité te verzoeken zich aan de zijde van den Bond van Coöp. Suikerfabrieken te scharen.

In den boezem van het Comité en enkele bij het Comité aangesloten landbouwmaatschappijen is daarop het vraagstuk van verschillende zijden bekeken.

De argumenten „pro” kunnen als volgt worden samengevat.

In bijna alle suikerproducerende landen wordt de suikerindustrie beschermd, hetzij door invoerrechten, productieprijes, preferentiele invoerrechten of andere overeenkomstige middelen. De bescherming wordt nog voortdurend meer volkomen en zwaarder. De buitenlandsche suikerproducenten maken dientengevolge in eigen land hooge prijzen en zijn daardoor in staat de uitvoerresten tegen zeer lage prijzen op de wereldmarkt te brengen. De wereldprijs der suiker op de vrije markt is daardoor gedaald tot beneden den productieprijs.

Voor Nederlandsche geraffineerde suiker kon in het eerste halfjaar van 1926 met inbegrip van *f* 0,30 premie op de markt te Londen *f* 18,10 per 100 KG. worden gemaakt.

Uitgaande van dit cijfer kan aan de hand van de exploitatierekeningen der verschillende fabrieken worden aangetoond, dat een dergelijke suikerprijs correspondeert met een bietenprijs van *f* 14,61 per 1000 KG.

Voor dezen prijs kan de Nederlandsche landbouwer echter onmogelijk suikerbieten verbouwen. Een nauwkeurige kostprijberekening voor het Zuid-Westen van ons land, waar het centrum der bietenteelt ligt, heeft uitgevezen, dat bij een matige pacht van *f* 145.— per HA. de productiekosten per 1000 KG. suikerbieten — zonder ondernemersloon voor den boer — *f* 16,47 of *f* 1,86 meer dan de netto-opbrengst bedragen.

De productieprijs is in Nederland niet hooger dan elders, integendeel; zoowel de teelt als de fabriekmatige verwerking der bieten staan hier op hoogen trap. Vooruitgang op dit stuk is nauwelijks meer mogelijk.

Een belangrijke inkrimping der teelt is bij de tegenwoordige prijsverhoudingen onvermijdelijk, wijl het niet mogelijk is tegen de sterk beschermde industrie in het buitenland te concurreren. Nederland zal daardoor een industrie van groote economische betekenis verliezen; de werkloosheid zal sterk vermeerdere en in bepaalde streken gedurende de campagne ernstige afmetingen aannemen.

Niet alleen de landbouw, die toch al zeer moeilijke

tijden doormaakt, wordt in een zijner voornaamste onderdeelen bedreigd, ook de belangrijke inkomsten, voortvloeiende uit het vervoer van grondstof en producten zullen moeten worden gederfd. Een matige berekening heeft geleerd, dat voor de suikerbietenteelt jaarlijks ongeveer 12 miljoen gulden aan loon voor landarbeiders wordt uitgegeven. Als in plaats van bieten andere gewassen als granen en peulvruchten zouden worden verbouwd, zou dit bedrag slechts ruim de helft, dus 6 miljoen gulden minder bedragen.

Het bedrag, dat jaarlijks aan vervoerkosten van bieten, pulp, suiker, melasse, schuimaarde, kolen en kalksteen wordt uitgegeven, kan op ruim 4 miljoen gulden worden geschat. Voor verschillende tramwegmaatschappijen is een normaal bietenvervoer een levensvoorwaarde en voor de binnenschipperij en de spoorwegen vormt het door de bietenteelt veroorzaakte transport een belangrijke bron van inkomsten. Het loon door fabrieksarbeiders der suikerfabrieken verdiend, bedroeg in 1924 circa *f* 5.400.000.

In vele streken heeft de suikerbietenteelt bovendien indirecte voordeelen. Vooral de pulp en het bietenloof maken een rendabele veehouderij mogelijk op tal van plaatsen, waar dit zonder bietenteelt onmogelijk zou zijn.

Een verdwijning of sterke inkrimping der teelt zou derhalve een ramp voor Nederland beteekenen. Deze ramp kan niet worden voorkomen door perfectioneering van het bedrijf. Het mogelijke is hier bereikt. Bodem en klimaat in ons land zijn voor den bietenbouw zeer geschikt. Het transportwezen is zoo goedkoop en de ligging der fabrieken is zoo gunstig, dat onze fabrieken groter werkgebied kunnen bestrijken dan elders gewoonlijk mogelijk is. Vooral de coöperatieve fabrieken zijn bovendien zeer goed geoutilleerd; doch tegen de bescherming in het buitenland kunnen zij den strijd niet volhouden.

Slechts de Regeering kan hier helpen op korten termijn, hetzij door een invoerrecht op buitenlandsche suiker te heffen, hetzij door aan de Nederlandsche fabrieken een productiepremie te geven.

Vóór 1903 werd de suikerindustrie ook hier te lande beschermd. Door de Brusselsche suikerconventie verviel deze bescherming. Ondanks dat kon de cultuur in ons land zich vrij sterk uitbreiden, louter door het feit, dat ook in andere landen de premiën werden afgeschaft.

Nu deze landen weer allerlei premiën hebben ingevoerd moet Nederland volgen, tenzij door een nieuwe conventie de andere landen er toe te brengen zouden zijn de bescherming te staken en weer op de basis van 1903 in alle landen op gelijken voet zou kunnen worden gewerkt.

Tot een dergelijke conventie dient daarom Nederland onverwijld het initiatief te nemen.

Zoolang gelijke productievoorwaarden in alle landen niet zijn verkregen, moet de Overheid hier daadwerkelijken steun verleenen. Het eenvoudigst zou dit kunnen geschieden door de toekenning van een *productiepremie* door den Staat.

In den vorm van accijns beurt de Staat thans *f* 27 per 100 KG. suiker. Een klein deel van dezen accijns, beschikbaar gesteld voor de producenten, kan den hierboven geschetsten funesten toestand helpen voorkomen.

* * *

Zij, die zich met het streven van den Bond van Coöp. Suikerfabrieken vooralsnog niet kunnen vereenigen, erkennen volmondig de groote betekenis van de suikerbietenteelt en van de suikerindustrie voor ons land.

Zij erkennen eveneens, dat de bescherming der inheemsche industrie door andere landen den toestand voor ons land precair kan maken en dat wij kunnen komen op een punt, waarop de Overheid zich niet langer afzijdig zal kunnen houden. Zij stemmen volkomen

in met het streven de Regeering te doordringen van de noodzakelijkheid om met alle kracht aan te sturen op een nieuwe conventie, waarbij de productievorwaarden in de verschillende landen weder aan elkaar gelijk gemaakt zullen worden. Alleen achten zij de actie ter verkrijging van financieelen steun uit de Staatskas *praematuur* en wel op grond van de volgende overwegingen.

1. Een organisatie dient, alvorens om financieelen steun aan te kloppen bij de Overheid, zich wel tweemaal de vraag te stellen, of haar verzoek voor inwilliging vatbaar is. Vraagt zij onmogelijke dingen, dan verliest zij het prestige, dat zij later bij het bepleiten van redelijke aanspraken zoo zeer noodig kan hebben.

Het landbouwbedrijf in zijn geheel is in 1925 niet of weinig rendabel geweest. Uit de gepubliceerde resultaten van de boekhoudingen van ruim 300 Groningsche bedrijven bijv. blijkt, dat de „eigen” boeren met een geheel schuldenvrij bedrijf in 1925/1926 in Groningen, na aftrek van rente van bedrijfskapitaal, een netto opbrengst van gemiddeld *f* 115,72 per HA. plus vrije woning hebben gehad.

Om na te gaan wat de „eigen” boeren gemiddeld als belooning voor hun arbeid en hun risico hebben genoten, moet dit bedrag worden verminderd met de rente van de gemiddelde verkoopwaarde per HA. behuist land. Stelt men deze rente op $4\frac{1}{2}$ pCt. van *f* 2500, dan blijkt, dat het geheele ondernemersloon bestaan heeft in vrije woning, zonder meer.

De cijfers voor Friesland, waar meer zuivel gemaakt wordt, zijn iets gunstiger, doch die voor de zandstreken van Overijssel, waarover ook gegevens zijn gepubliceerd, zijn eveneens slecht. Daar hadden de boeren voordeeliger gedaan hun kapitaal op andere wijze te beleggen en werk te zoeken à *f* 2.50 per dag.

Het zijn dus geenszins de suikerbietenverbouwers alleen, die een ongunstigen tijd moeten doormaken. En evenmin staan deze alleen met een product, dat zeer in prijs wordt gedrukt door maatregelen van vreemde regeeringen.

De varkensmesters en de schapenweiders, de paardenfokkers en de zuivelbereiders, de vlastelers en de tuinbouwers — ik bepaal mij tot het landbouwbedrijf — ondervinden groote schade door de maatregelen van vreemde Regeeringen en zij staan er zeker niet beter voor dan de bietenbouwers.

Wordt voor deze laatsten de schatkist geopend, dan zal men dit aan de andere categorieën niet kunnen weigeren, terwijl behalve uit den landbouw ook vele takken van industrie hun deel zullen komen opvragen. Waar moeten dan de vele benodigde millioenen vandaan komen?

2. Invoerrechten zullen het levensonderhoud direct duurder maken; hooge belastingen zullen gelijk effect hebben en de landbouw, die in ons land in sterke mate exportbedrijf is, waarvoor de mogelijkheid van goedkope productie eerste eisch is, zal onder die omstandigheden onvermijdelijk in de knel komen.

3. De berekening van de productiekosten van 1000 KG. suikerbieten, zooals deze door den Bond van Coöp. Suikerfabrieken is gemaakt, heeft betrekking op een deel van ons land, waar naar veler meening aan de suikerbieten een te groote plaats in den vruchtloop is gegeven.

In dergelijke eenzijdige bedrijven komen de groote novenvoordeelen van den bietenbouw niet voldoende tot haar recht. Vooral de als veevoeder zoo waardevolle koppen en bladeren, die — geënsileerd — het geheele jaar door aan rundvee en paarden kunnen worden gevoerd; komen daar niet tot waarde. In streken met minder eenzijdigen suikerbietenbouw wordt aan koppen en loof een waarde van *f* 100—*f* 200 per hectare toegekend.

Maakt men op deze basis een kostenberekening, dan leert deze, dat bij een bietenprijs van *f* 16 per 1000 KG., waarvoor bijv. in het Noorden dit voorjaar gecontracteerd werd, bij een matigen omvang der teelt

de suikerbietenverbouw niet slechter is dan die van andere gewassen.

4. Dat ook de leden van coöperatieve fabrieken dit voorjaar niet overdreven optimistisch waren, als zij met een komenden bietenprijs van *f* 16 rekenden, wordt afgeleid uit den suikerprijs van Amsterdam, die blijkens de noteeringen in dit blad van 1 Jan.—1 Sept. 1926 gemiddeld *f* 16 $\frac{1}{2}$ per 100 KG. bedroeg. De ervaring heeft geleerd, dat de bietenprijs per 1000 KG. in den regel niet veel afwijkt van den suikerprijs te Amsterdam per 100 KG.

Het landbouwbedrijf is een organisch geheel. Voor het maken van rentabiliteitsberekeningen van een bepaald onderdeel moeten tal van schattingen worden verricht. Terwijl men in het Zuiden kwam op een kostprijs der bieten van *f* 16,47, becijferde de heer N. G. Addens in het Hoofdbestuur der Groninger Mij. van Landbouw deze op *f* 13,50.

In het Noorden van het land is de bietenteelt dit jaar dan ook niet ingekrompen, doch uitgebreid, omdat onder de omstandigheden, zooals die dezen voorzomer golden, velen bietenteelt in matigen omvang en der minst slechte cultures achten, vooral ook dank zij de vele aan de teelt verbonden indirecte voordeelen, waarop echter hier niet zal worden ingegaan.

De vraag wordt dan ook gesteld, of het niet rationeel zoude zijn in het Zuiden de bietenteelt eenigermate te beperken en daardoor de stabiliteit van het bedrijf te vergrooten.

Technisch staat de teelt er ongetwijfeld zeer hoog, doch man kann des Guten auch zu viel bekommen.

5. Aangezien onder de tegenwoordige omstandigheden de kans, dat de Regeering gelden beschikbaar zal stellen voor de suikerbietenteelt, uitgesloten kan worden geacht, vreezen velen, dat het eenige gevolg van de actie van den Bond van Coöp. Suikerfabrieken zal zijn, dat de boeren de toekomst der suikerbietenteelt overdreven zwart gaan inzien en de teelt meer zullen beperken dan noodig is. De fabrieken krijgen dan kleinere campagnes, waardoor haar productiekosten sterk stijgen.

Ik sluit mij aan bij degenen, die van oordeel zijn, dat het niet betrekking tot de actie voor financieelen steun van de Overheid beter ware geweest het kruit droog te houden tot inderdaad de nood zeer hoog zal zijn gestegen. Gaat men in andere landen de bescherming steeds verder opvoeren en keert dan daar de wal niet tijdig het schip, dan kan inderdaad voor de kleistreken in het Zuid-Westen van ons land een critieke tijd aanbreken.

Voorloopig echter heeft de beweging tot het verkrijgen van Overheidssteun haar actualiteit verloren. Sedert Augustus is de suikernoteering te Amsterdam n.l. — alle pessimistische voorspellingen ten spijt — met pl.m. *f* 3 per 100 KG. gestegen.

Belanghebbenden krijgen daardoor gelegenheid zich rustig nader te beraden.

G. MINDERHOUD.

Groningen.

INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL.

Het Rapport van de Commissie in zake de Handelsbelemmeringen.

Uit de dagbladen heeft men kunnen vernemen, dat de Commissie in zake de Handelsbelemmeringen, ingesteld door de Internationale Kamer van Koophandel, aan die Kamer een rapport¹⁾ heeft uitgebracht, welk rapport de Kamer heeft ingeleverd bij het voorbereidende Comité voor de komende Economische Conferentie van den Volkenbond.

Waar de dagbladberichten uit den aard der zaak over het algemeen beperkt moesten blijven tot deze

¹⁾ Chambre de Commerce Internationale: Rapport de la Commission des Entraves au Commerce présenté au Comité Préparatoire de la Conférence Economique de la Société des Nations. Brochure No. 44, Secrétariat Général, 38, Cours Albert Ier, Paris (8e).

aankondiging en een beknopt overzicht van het tot stand komen van het rapport, moge hier over den inhoud een en ander worden medegedeeld.

Het rapport telt zeven hoofdstukken, resultaat van den arbeid van even zooveel sub-commissies, welke hoofdstukken achtereenvolgens betreffen: de maatregelen ten aanzien van vreemdelingen en juridische en sociale ongelijkheden, verkeersbelemmeringen, belemmeringen van in- en uitvoer, vraagpunten van douane-techniek, internationale industriële vergelijken, financiële bezwaren en vragen van prijs- en credit-politiek, het aangaan van eene conventie tot het stichten van een permanenten Raad voor douanezaken en handelsbetrekkingen.

Ieder hoofdstuk vangt aan met enkele inleidende opmerkingen en bevat voorts in het kort gemotiveerde conclusies.

Het eerste hoofdstuk, over de maatregelen ten aanzien van vreemdelingen en juridische en sociale ongelijkheden, komt tot eene aanbeveling om deze materie onderwerp te maken van algemeene internationale overeenkomsten. Men zou hier, aldus de Commissie, moeten voortbouwen op het model voor soortgelijke overeenkomsten, zooals dat reeds geleverd is door de Transportconferenties van Barcelona en Genève en te Genève in zake de vereenvoudiging van douaneformaliteiten. In dien gedachtengang bepleit de Commissie internationale conventies voor de afschaffing van pasvisa, gelijke voorwaarden, voor reizen en verblijven ten aanzien van landgenooten en vreemdelingen (onder bepaalde waarborgen voor de nationale veiligheid), en het internationale vreemdelingenrecht betreffende. Laatstgenoemde conventie zou volgens het ontwerp der Commissie hebben te omvatten bepalingen, die over het algemeen gelijkstelling en gelijkberechtigtheid van landgenooten en vreemdelingen beoogen, uit den aard der zaak echter nimmer bevoorrechtiging van vreemdelingen boven landgenooten. Die gelijkberechtigtheid stelt de Commissie onder de noodige reserves voor ten aanzien van de uitoefening van handel en industrie en andere beroepen, den burgerlijken staat, de rechtspersoonlijkheid en de belastingen. Wat de uitoefening van handel, industrie en beroepen den burgerlijken staat en de rechtspersoonlijkheid betreft, geeft de Commissie nog uiting aan bijzondere wenschen, van welke hier alleen worde genoemd het desideratum, dat de aan de conventie deelnemende Staten in eigen wetgeving eene gelijkstelling van eigen en buitenlandsche ondernemingen zooveel mogelijk bevorderen. De Commissie verklaart in eene, aan dit hoofdstuk toegevoegde, noot uitdrukkelijk, dat zij de vraag der landverhuizing buiten beschouwing laat als te zeer samengeweven met politieke factoren om te vallen binnen het voor de Commissie afgebakende terrein.

In het tweede hoofdstuk, waar de belemmeringen van het Verkeer aan de orde worden gesteld, behandelt de Commissie achtereenvolgens het spoorwegverkeer, het zeetransport en het luchtverkeer. Wat het spoorwegverkeer betreft, spreekt uit den grondtoon der conclusies al evenzeer het streven der Commissie naar eenheid in administratie en uitvoering van den dienst der spoorwegen in de verschillende landen benevens vereenvoudiging van formaliteiten.

Ook ten aanzien van het zeetransport, op welk gebied verschillende belemmeringen van technische aard worden aangetroffen, waarbij binnen het hier gegeven bestek niet nader kan worden stilgestaan, beoogen de gevolgtrekkingen der Commissie het wegnemen van hinderpalen en het vereenvoudigen van noodeloos ingewikkelde en belemmerende maatregelen.

Wat ten slotte het luchtverkeer betreft, spreekt de Commissie als hare meening uit, dat deze vorm van communicatie moet worden bevrijd van alle belemmeringen, die aan eene vrije ontwikkeling en een ontplooiing in juisten zin in den weg staan. Gestreefd moet worden, aldus het rapport, onder meer naar eenvoudige en soepel loopende aansluiting tusschen de

verschillende middelen van vervoer, spoorweg, scheeps-transport en luchtvaart.

In het derde hoofdstuk, over de belemmeringen van in- en uitvoer, vestigt de Commissie onder meer de aandacht op het groote belang van een niet door uitvoerrechten bezwaard of gedifferentieerd verkeer van grondstoffen. Tegenover vrijen uitvoer van grondstoffen zou intusschen, naar het inzicht der Commissie, een compensatie moeten staan. Landen namelijk, die grondstoffen voortbrengen doch die tevens verwerken tot producten, zouden voor die producten een redelijk geregelden invoer moeten erlangen in de landen, welke de grondstoffen invoeren.

Geleidelijke unificatie van tarieven en van benamingen van artikelen, inperking van den omvang (en vermindering van incidenteele wijzigingen) van inkomende rechten, vereenvoudiging van administratieve uitvoering, dat alles stelt de Commissie mede voorop als postulaten in de materie der douane-techniek. In het bijzonder neemt de Commissie stelling tegen de *ad valorem*-rechten, boven welke zij aan specifieke rechten de voorkeur geeft. Deze beschouwingen vindt men nader uitgewerkt in het vierde hoofdstuk van het rapport.

Opmerkelijk is de slotsom, welke de Commissie, in het vijfde hoofdstuk, trekt ten aanzien van de internationale industriële vergelijken. De Commissie spreekt zich hier uit voor het wegnemen van bepalingen in de wetgevingen der verschillende naties, welke voor het tot stand komen van deze belangengemeenschappen bezwaar opleveren. De Commissie neemt daarbij het standpunt in, dat die internationale industriële samenwerking onder meer een einde maakt aan schadelijke concurrentie, leidt tot oplossing van douane-moeilijkheden en economischer productie en door geleidelijken groei zal voeren tot handelsovereenkomsten tusschen de betrokken Regeeringen en aldus een vasten economischen grondslag in de internationale verhoudingen zal helpen tot stand brengen, somtijds zelfs in weerwil van de onstandvastigheid van valuta's.

De Commissie stelt deze aanbeveling evenwel afhankelijk van de volgende bedingen: dat de belangen van arbeiders, verbruikers en handel worden geëerbiedigd, dat het recht der naties op vrij gebruik van grondstoffen niet worde aangetast en dat bijgevolg rekening worde gehouden met de belangen der producenten en dat de overeenkomsten een algemeen karakter erlangen. Voorts wordt uiting gegeven aan den wensch, dat de Internationale Kamer van Koophandel zooveel mogelijk gegevens omtrent deze materie verzamelt en, onder mededeeling van de genomen conclusies, de aandacht van belanghebbenden vestigt op het bestaan van den Raad van Arbitrage.

Met betrekking tot de financiële moeilijkheden en de problemen van prijzen en credit stelt de Commissie sterk op den voorgrond de belemmering, die voor den internationalen handel voortkomt uit de wankelheid van verschillende valuta's; de Commissie spreekt zelfs de meening uit, dat de internationale handel niet in normale banen geleid zal kunnen worden zolang niet een algemeene stabilisatie in de, aan het handelsverkeer deelnemende, landen tot stand is gebracht. De Commissie voor de Handelsbelemmeringen sluit zich hierin aan bij de resoluties van de, eveneens door de Internationale Kamer van Koophandel ingestelde, Commissie voor de Regelingen betreffende de Internationale Verrekeningen, welke op 12 en 13 October 1926 te Rome heeft vergaderd onder de leiding van *Alberto Pirelli*. Beide Commissies blijken het er aldus over eens te zijn, dat de vraag, op welk peil en op welk oogenblik de stabilisatie tot stand moet worden gebracht, een zaak van inwendig beleid is, maar dat de internationale handel er het hoogste belang bij heeft, dat de stabilisatie zich voltrekt. Verder wordt de meening uitgesproken, dat de landen met stabiele valuta in welbegrepen eigenbelang handelen, wanneer zij de maatregelen tot stabilisatie in de landen, die zoodanige valuta nog niet bezitten, zooveel mogelijk steunen en

dat de Internationale Kamer van Koophandel zooveel in haar vermogen ligt de internationale samenwerking op dit terrein moet bevorderen.

De Commissie wijst nog op de veelal nog begane fout om de speculatie als een oorzaak te beschouwen van de instabiliteit eener valuta en haar als zoodanig te bestrijden. In het gebrek aan kapitaal en crediet is naar het gevoelen der Commissie mede de ongunstige invloed der instabiliteit van de geldeenheid te bespeuren omdat in de landen, waar die instabiliteit heerscht, de noodige kapitalen en credieten slechts onder bezwarende voorwaarden, die het bijzondere risico dekken, kunnen worden verkregen.

Ten aanzien van Regeeringscontrole op prijzen, houdt de Commissie zich aan de reeds vroeger aangenomen resoluties van de Internationale Kamer in hare congressen van Londen en Parijs. Ook in dit verband bepleit de Commissie onthouding van alles wat aan een vrije circulatie van grondstoffen in den weg staat.

Tot slot maakt de Commissie eene resolutie van het Nationale Oostenrijksche Comité, dat met de andere Nationale Comités in zake de Handelsbelemmeringen aan de Centrale Commissie de bouwstoffen voor den inhoud van het rapport geleverd heeft, tot de hare en wel dat aangedrongen moet worden op het aangaan van eene algemeene conventie tot in het leven roepen van een permanenten Internationalen Raad voor Douane- en Handelszaken.

Mr. C. W. RITTER.

* * *

Aan deze beknopte samenvatting van de hand van een mijner medewerkers, die in geen deele een gedetailleerd overzicht van het rapport beoogde te geven

doch uitsluitend een wedergave der hoofdzaken, voeg ik gaarne den wensch toe, dat deze regelen mogen bijdragen tot de belangstelling, welke de arbeid, die onder de auspiciën van de Internationale Kamer van Koophandel is verricht, alleszins waard is.

Tijdens de laatste vergadering van de Commissie in zake de Handelsbelemmeringen, die op 18 October 1926 in het gebouw van de Internationale Kamer te Parijs werd gehouden, werd de gelegenheid geboden, de reliëfkaart van Europa te bekijken, door *Sir Clive Morrison-Bell* vervaardigd om een aanschouwelijk beeld te geven van de tariefmuren, door de verschillende landen tegen het buitenland opgetrokken. De aanwezige Nederlanders behoefden zich over de hoogte van het, hun land omringende, muurtje niet te geneeren, het behoorde tot de geringsten in hoogte. Maar overigens was een blik op *Sir Clive's* kaart met hare, in de gegeven verhoudingen, langs menige grens nog torenhooge tariefmuren nuttig om de werkers aan het rapport te herinneren aan den afstand, die er nog ligt tusschen de vervulling van de in hun rapport tot uiting gebrachte wenschen en de werkelijkheid.

Aan het initiatief van de Internationale Kamer, die de Commissie voor de Handelsbelemmeringen in het leven riep, noch aan de eerbiedwaardige hoeveelheid arbeid, door het Bureau der Kamer verricht om het tot stand komen van het rapport voor te bereiden en te voltooien, zal het gelegen hebben, wanneer in de practijk het internationale handelsverkeer niet spoediger te bevrijden zal blijken van de vele kluisters, waarin de uit den oorlog voortgekomen geestesgesteldheid het heeft geboeid.

Mr. G. VISSERING,

Amsterdam, 19 November 1926.

DE BEDRIJFSUITKOMSTEN DER SPOOR- EN TRAMWEGEN IN INDIË OVER 1925.

Overzicht.

Onderneming.	(In duizendtallen gulden).												Dividend in pCt.		
	Opbrengsten						Exploitatiekosten			Bedrijfsoverschotten					
	totaal			reizigers en bagage									'23	'24	'25
	1923	1924	1925	1923	1924	1925	1923	1924	1925	1923	1924	1925			
I. Staatsspoor- en tramwegen.															
Java ¹⁾	57.555	58.904	63.405	22.882	21.558	21.703	42.912	38.711	40.480	14.643	20.193	22.924	—	—	—
Sumatra's Westkust ²⁾	4.995	5.104	4.558	1.195	1.092	1.095	3.475	2.951	2.744	1.520	2.153	1.814	—	—	—
Lampongs	337	419	484	156	181	206	254	241	265	83	178	219	—	—	—
Palembang	1.529	1.996	2.605	384	478	618	768	923	1.158	761	1.073	1.447	—	—	—
Atjeh ⁴⁾	1.776	1.826	1.964	914	906	1.029	1.346	1.272	1.333	430	554	631	—	—	—
Celebes	129	126	123	105	77	80	211	154	160	÷ 82	÷ 28	÷ 37	—	—	—
II. Particuliere spoor- en tramwegen.															
Ned.-Ind. Spoorweg ..	16.973	18.246	18.683	4.914	4.583	4.481	10.938	10.916	10.942	6.035	7.330	7.741	11	11	11
Deli ..	6.449	6.711	7.895	2.043	1.960	2.391	3.583	3.461	3.470	2.866	3.250	4.425	5	6	10
Samarang-Joana tram.	4.051	3.989	4.187	1.769	1.612	1.647	2.574	2.500	2.460	1.477	1.489	1.727	7	8	10
Samarang-Cherib. „	6.085	5.710	5.837	2.074	1.877	1.858	3.398	2.951	2.840	2.687	2.759	2.997	7	7	7,5
Serajoedal ..	1.122	1.169	1.307	384	343	342	651	584	581	471	585	726	4	6,5	8
Kediri ..	876	840	913	303	286	302	450	407	404	426	433	509	13	13	13
Malang ..	1.004	1.042	1.071	289	264	286	509	490	504	495	552	567	11	11	11
Probolingo ..	445	424	455	142	136	126	249	223	227	196	201	228	5	6	7,5
Pasoeroean ..	325	349	342	163	155	130	220	225	221	105	124	121	5	6	6
Modjokerto ..	468	474	512	139	132	135	255	246	260	213	228	252	4	4	4
Madoera ..	1.344	1.225	1.354	798	701	678	914	834	861	430	391	493	4,5	2,75	4
(pref.)															
Batavia Electriche „	484	378	347	480	373	343	327	298	266	157	80	81	—	—	—
Ned.-Indische „	898	748	674	888	740	668	555	462	457	343	286	217	—	—	—
Oost-Java ..	1.574	1.621	1.640	1.258	1.331	1.312	1.023	1.086	976	551	535	664	—	—	—

¹⁾ De tramlijnen van 60 cm. spoorwijdte zijn hierin niet begrepen. ²⁾ Spoorweg. ³⁾ Tramlijnen. ⁴⁾ 75 cm. spoorwijdte.

De verbetering, die in 1924 in den economischen toestand van Indië was ingetreden, zette zich in 1925 voort.

De voedingsgewassen en exportcultures gaven ruime oogsten; de exportproducten behaalden goede prijzen, enkele zooals rubber zelfs zeer hooge.

De suikerproductie van Java bereikte in 1925 een ongekende hoogte; zij steeg van 32½ miljoen picol in 1924 tot 37½ miljoen picol. Buitengewoon was ook de toename der rubberproductie, vooral in de

Buitengewesten, waar de productie vermeerderde van 109.000 ton in 1924 tot 144.000 ton, terwijl zij op Java van 38.000 ton vermeerderde tot 44.000 ton. Bovendien waren de rubberprijzen in 1925 aanmerkelijk hooger dan in 1924. Dientengevolge moet alleen de Java-rubber ongeveer 50 miljoen gulden en de rubber der Buitengewesten ongeveer 200 miljoen gulden meer hebben opgebracht dan in 1924. Daar in de Buitengewesten meer dan de helft der rubberproductie, — 88.000 ton in 1925 —, bevolkingsrubber is,

kwam enorm veel geld in handen van de bevolking der rubberproduceerende gewesten, waaronder Palembang een belangrijke plaats inneemt.

Een flinke toeneming van de koopkracht der bevolking was van een en ander het gevolg.

De laatste maanden van 1925 brachten echter in een groot gedeelte van Java hierin verandering. De buitengewoon droge en langdurige Oostmoesson deed den oogst van tweede gewassen en den najaarsrijst-oogst in de waterarme streken slecht uitvallen, hetgeen tot voedselschaarste leidde en de prijzen van de voedingsmiddelen der bevolking opdreef.

Haar koopkracht werd hierdoor weer gedrukt; in vele streken is de bevolking den terugslag nog niet te boven.

De omstandigheden waren door de bovengeschetste invloeden gedurende het grootste gedeelte van 1925, voor het spoor- en tramwegbedrijf veel gunstiger dan in 1924. De opbrengsten moesten dientengevolge wel toenemen, en waar zulks niet het geval was, — blijkens bovenstaand overzicht bij vijf van de twintig ondernemingen, — zijn daarvoor bijzondere oorzaken aan te wijzen.

Bij den S.S.-spoorweg ter Sumatra's Westkust was de vrij belangrijke achteruitgang een gevolg van de lagere opbrengst van het steenkolenvervoer ten behoeve der Ombilin-mijnen, waaruit ongeveer de helft van de opbrengst verkregen wordt.

De vervoerde hoeveelheid was aanmerkelijk minder doordat de productie der Ombilinmijnen wegens den ongunstigen stand der steenkolenmarkt in het Oosten, veroorzaakt door ruimen aanvoer van goedkope buitenlandse kolen, ingekrompen moest worden. Bovendien moest om dezelfde reden de spoorvracht voor de steenkolen verlaagd worden. Het steenkolenvervoer bracht dientengevolge f 520.000 minder op. Het overige vervoer gaf evenwel een hoogere opbrengst.

De Pasoeroean tram zag haar opbrengst een weinig terugloopen, doordat een sterke autobusconcurrentie optrad, die veel reizigersvervoer onttrok; het overige vervoer nam echter ook hier toe.

De teruggang bij de stadstramwegen te Batavia, — de Batavia-Electrische tram en de Ned.-Indische (stoom)tram — wordt geweten aan de toenemende concurrentie van andere verkeersmiddelen, vooral van rijwielen en taxis, en aan de omstandigheid, dat de werkgelegenheid op die plaats onvoldoende bleef, waardoor een trek van inlanders naar het achterland ontstond om aldaar werk te zoeken.

De geringe teruggang bij de S.S.-tramlijn op Celebes werd veroorzaakt door minder vervoer van bouwmaterialen ten behoeve van den kampementsbouw te Makasser.

De toeneming der opbrengsten was het grootst bij de lijnen in de Buitengewesten. De S.S.tram in Palembang stond hierbij met een stijging van 30 pCt. aan de spits, niettegenstaande het steenkolenvervoer ten behoeve der Boekit Assen mijnen, dat een zeer belangrijke bron van inkomsten is, ten gevolge van tariefsverlaging minder opleverde. Heeft hiertoe ook al bijgedragen, dat de lijn in 1925 uitgebreid werd met het 33 KM. lange baanvak Martapoera-Batoeradja, dat op 16 Juni voor het goederenvervoer werd opengesteld en op 16 November ook voor het reizigersvervoer, de hoofdoorzaak was wel de groote welvaart, waartoe de bevolking geraakt was door de schitterende uitkomsten harer rubber- en koffiecultuur. Zoowel het reizigers- als het gewone goederenvervoer namen daardoor sterk toe. De opbrengst van het gewone goederenvervoer verdubbelde nagenoeg; zij vermeerde van f 611.000 in 1924 tot f 1.115.000, maar hierbij mag niet uit het oog worden verloren, dat 1925 een bijzonder droog jaar was, zoodat gedurende geruimen tijd de waterstand in de rivieren zeer laag was, waardoor het vervoer daarover bemoeilijkt werd. Veel vervoer, dat in normale jaren den waterweg volgt, ging dientengevolge op de tramlijn over. De stijging uit,

dezen hoofde was derhalve iets van toevalligen aard, waarop niet blijvend mag worden gerekend.

Als tweede in de rij kwam de Delispoorweg met 18 pCt. opbrengst-toeneming. Ook voor Deli was 1925 een jaar van grooten voorspoed. De uitbreiding, die de cultures ondergingen, deed het aantal contractarbeiders voor de landbouwondernemingen met niet minder dan 20.000 man toenemen, terwijl de goederenimport met 20 pCt. vermeerde. Dit veroorzaakte uiteraard een groote opleving van het verkeer. Bovendien was de auto-concurrentie, die in vorige jaren zooveel afbreuk aan het reizigersvervoer deed, door oordeelkundige bestrijding vrijwel overwonnen.

Zeer bevredigend mag ook de opbrengstvermeerdering worden genoemd bij de Lampongtram (15 pCt.) en bij de Atjehtram (8 pCt.). Zij sproot bij de Atjehtram echter bijna geheel voort uit het reizigersvervoer. Dit is naar verhouding veel grooter dan bij de andere staatstramlijnen in de Buitengewesten en ongeveer gelijk aan dat bij de tramlijnen in Deli. De cijfers betreffende de reizigersdichtheid over 1924, — de laatste die voor de staatslijnen beschikbaar zijn — wijzen zulks uit. Deze bedroeg bij de Atjehtram 396 tegen 176 bij de Lamponglijn, 205 bij de Palembanglijn en 388 bij de Delilijnen. Zelfs maakt de reizigersdichtheid bij de Atjehtram geen slecht figuur tegenover die bij verscheidene tramlijnen op Java. Zoo bedroeg zij, ook over 1924, bij de S.S.tramlijnen aldaar 438, bij de Kediritram 425 en bij de Modjokertotram 345.

De vlucht, die het reizigersvervoer bij de Atjehtram heeft genomen, is niet in de laatste plaats te danken aan de lage tarieven. Deze zijn lager dan op eenige andere interlocale tramlijn in Indië. De gemiddelde opbrengst per reiziger-KM. bedroeg dan ook over 1924 slechts 1,2 cent tegen 2,5 cent bij de Lamponglijn, 2,2 cent bij de Palembanglijn en 1,9 cent bij de Delilijnen. Op Java had de Pasoeroeantram met 1,3 cent de laagste opbrengst per reiziger-KM.; de overige tramlijnen, waaronder die van den Staat, kwamen echter niet onder de 1,4 cent, terwijl verscheidene daar nog belangrijk boven bleven.

Op Java bedroeg de grootste toeneming der opbrengst 12 pCt.; zij werd verkregen bij de Serajoedaltram.

Overigens varieerde de toeneming tusschen 2 pCt. (o.a. de Nederl.-Indische Spoorweg en de Semarang-Cheribontram) en 8 pCt. (o.a. S.S. en Kediritram).

Bij de Madoeratram vermeerde de opbrengst met 10 pCt.

De gunstige toestand, waarin de bevolking gedurende het grootste gedeelte van het jaar verkeerde, was bevorderlijk voor het reizigersvervoer. De achteruitgang, die daarin sedert 1922 bestond, maakte, althans bij eenige ondernemingen, o.a. de S.S., plaats voor een zij 't ook geringen vooruitgang. Bij de overigen hield de achteruitgang echter in meerdere of mindere mate aan.

De vermeerdering van opbrengst over 1925 kan dan ook bij de ondernemingen op Java geacht worden verkregen te zijn uit het goederenvervoer, dat sterk toenam.

Dit is in de eerste plaats te danken aan de buitengewoon groote suikerproductie in 1925, waarop in den aanhef werd gewezen. Een tweede factor van betekenis was, dat de Pure Cane Molasse Cy. zich als exporteur van vloeibare melasse vestigde. Voor dit bij de suikerfabricage ontstaand product was slechts in beperkte mate afzet te vinden; het restant liet men veelal eenvoudig wegloupen. Hierin is verandering gekomen, doordat voornoemd lichaam alle verkrijgbare melasse tracht op te koopen om die uit te voeren, voornamelijk naar Amerika. Het heeft zich hiervoor uitstekend ingericht. De melasse wordt met eigen tankwagens vervoerd naar de voornaamste havenplaatsen, waar groote en kostbare opslaginstallaties zijn aangelegd; het verdere vervoer wordt be-

zorgd met eigen tankbooten van groot charter. De P. C. Molasse Cy. heeft daarmee een nieuw vervoer in het leven geroepen, dat reeds in het eerste jaar, waarin zij als exporteur optrad, vrij belangrijk was, en in de toekomst zeer omvangrijk belooft te worden.

Waar de exploitatiekosten over 1925 een stijging te zien gaven was zij betrekkelijk gering. Bij de S.S.-lijnen werd zij veroorzaakt door

1e. de met ingang van 1 Februari van dat jaar ingevoerde nieuwe salarisregeling;

2e. verbetering in de regeling der dienst- en rusttijden;

3e. een wijziging in den omslag van de algemeene uitgaven over de kapitaalrekening en de exploitatiekosten, waardoor deze kosten met een hooger aandeel werden belast.

Waren genoemde maatregelen niet tot uitvoering gekomen zoo zouden de exploitatiekosten voor alle S.S.-lijnen te zamen ongeveer 1¼ miljoen gulden lager zijn geweest dan in 1924.¹⁾

De bedrijfsoverschotten vertoonen, behalve bij de weinige ondernemingen wier opbrengsten waren afgenomen, een aanmerkelijke verbetering tegenover 1924, hetgeen verscheidene ondernemingen in staat stelde een hooger dividend uit te keeren.*

Per K.M.-baanlengte bedroeg het bedrijfsoverschot over 1925 bij de S.S.-lijnen op Java f 8376 tegen f 7378 over 1924, wat wederom een opmerkelijken vooruitgang beteekent.

De gezamenlijke bedrijfsoverschotten der particuliere spoor- en tramwegen op Java, — die voor stadsverkeer niet medegerekend —, bedroegen over 1925 per K.M. van hun totale baanlengte f 6858 tegen f 6320 over 1924. De vooruitgang was naar verhouding minder dan bij de S.S.-lijnen.

Ten slotte nog een kort woord aangaande de uitkomsten, die over 1926 verwacht mogen worden.

Deze zullen bij de lijnen in de Buitengewesten vermoedelijk wederom gunstig zijn. De oorzaken, die maakten, dat 1925 zulk een goed jaar voor ze was, bestaan nog onverzwakt.

De cultures blijven zich uitbreiden en haar gouden regen over de bevolking uitstorten.

Zooverre de opgaven loopen — voor de staatslijnen t.m. Juli en voor de Delispoorweg t.m. September — zijn bij alle lijnen de opbrengsten dan ook flink gestegen, behalve bij den spoorweg ter Sumatra's Westkust, waar een kleine achteruitgang valt op te merken, die echter voortspruit uit het kolenvervoer.

Voor de ondernemingen op Java staan de zaken minder goed.

De terugval in den economischen toestand der bevolking, die zich in de laatste maanden van 1925 in verscheidene streken begon voelbaar te maken, waarop in den aanhef werd gewezen, is nog niet uitgewerkt en heeft veel afbreuk aan het vervoer gedaan.

De groote droogte van 1925 heeft veel kwaad toegebracht aan den suikerrietaanplant, zoodat de oogst 1926 aanmerkelijk kleiner is uitgevallen dan die van 1925 en het suikervervoer evenredig afgenomen is.

De opbrengsten staan dientengevolge bij alle ondernemingen op Java achter bij die over 1925. Tot en met Juli bedroegen de opbrengsten bij de S.S.-lijnen over 1926 f 35.000.000 tegen f 36.300.000 in het overeenkomstige tijdvak over 1925. Bij de particuliere ondernemingen, — de stadstramlijnen niet meegerekend — bedroegen de gezamenlijke opbrengsten over 1926 tot en met September f 25.000.000 tegen f 26.700.000 in hetzelfde tijdvak over 1925.

Bij beide groepen dus een niet onbelangrijke daling der opbrengsten, die in de volgende maanden wel niet goed zal kunnen worden gemaakt.

Het is daarom vrij waarschijnlijk, dat verscheidene der op Java werkende ondernemingen het jaar 1926 zullen moeten afsluiten met een geringer bedrijfsoverschot.

G. P. J. CASPERSZ.

¹⁾ Zie verslag S.S. over 1925 blz. 1.

HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE VOOR DEN NATIONALEN DRAADLOOZEN OMROEP.

Het rapport van de Commissie-Ruys de Beerenbrouck bevat stof voor overwegingen van uiteenlopenden aard. Ik meen hier, wat men zou kunnen noemen de politieke zijde, te mogen voorbijgaan en mij te mogen bepalen tot de organisatorische en tot die zijde der voorstellen, die onmiddellijk de belangen van het P.T.T.-bedrijf raakt. Vooraf ga een kort resumé van de voorstellen der Commissie.

De Commissie acht den radio-omroep¹⁾ een terrein, dat zooveel mogelijk aan het particulier initiatief moet worden overgelaten. Staatsbemoeiing is alleen noodig voor de handhaving der orde in den aether, voor het toezicht op hetgeen wordt uitgezonden en ten slotte om van de luisteraars een bijdrage in de kosten van den omroep te heffen. Wat den inhoud der programma's betreft, de neutraliteit daarvan verwiëp de Commissie met algemeene stemmen. Zij is van oordeel, „dat iedere levensbeschouwing, welke niet in strijd is met 's Lands wetten, gelegenheid moet krijgen, zich te uiten, terwijl vooral door repressief toezicht zooveel mogelijk moet worden gezorgd, dat de gevoelens van andersdenkenden niet worden gekwetst”.

Ten einde op deze grondgedachten een organisatie te kunnen opbouwen, acht de Commissie zich genoodzaakt buiten het terrein harer opdracht te gaan en zich bezig te houden met algemeene radio-vraagstukken. Twee voorstellen hebben die strekking. Het eerste is: de instelling van een Permanente Regeeringsraad voor Radio-verkeer, wiens competentie kort samengevat inhoudt het houden van toezicht en het geven van advies aan den Minister van Waterstaat op het geheele radio-gebied, daaronder begrepen het openbare radioverkeer en de stations van Oorlog en Marine.²⁾ Het tweede is: het voorstel eener afzonderlijke radiowet. De Commissie is namelijk van oordeel, dat door de toepassing der radio op het gebied van telegrafie en telefonie, deze zich langzamerhand zoozeer hebben ontwikkeld tot een eigen gebied naast dat der lijntelegrafie en -telefonie, dat regeling van beide gebieden in één wet (zooals thans het geval is in de T. en T.-wet 1904 S. 7), tot de onmogelijkheden is gaan behooren. De Radiowet zal dan een regeling moeten geven voor de radio in al zijne toepassingen.

¹⁾ Binnen deze algemeene voorzieningen zal nu ook de radio-omroep een passende regeling kunnen vinden. De Commissie adviseert tot de oprichting van een N.V., te noemen de „N.V. Nationale Draadlooze Omroep”, aan welke voor den omroep van Regeeringswege concessie wordt verleend. Deze N.V. zal een kapitaal hebben van f 2500, gesplitst in 100 aandelen van f 25. Deze aandelen worden zoodanig verdeeld over de verschillende thans bestaande vereenigingen, die zich met den radio-omroep bezig houden, dat er een evenwichtstoestand ontstaat tusschen de beide hoofdstroomingen, waarin de Commissie ons volk verdeeld ziet en die in politieis als „rechtsche” en „linksche” groepen worden aangeduid.³⁾ Het be-

¹⁾ waaronder de Commissie verstaat „het rondzenden van mededeelingen van woord- en tooninhoud van ontspannenden, leerzamen, politieken, ethischen en religieuzen aard”.

²⁾ Wat den radio-omroep betreft, heeft de Raad tot taak het geven van advies bij geschillen tusschen de na te noemen N.V. en andere groepen, die den radio-omroep uitoefenen en het oefenen van toezicht, in naam van den Minister, op de programma's.

³⁾ De verdeling is als volgt:

De Vereeniging Vrijzinnig Protestantsche Radio-omroep 12 aandelen.

De Nederlandsche Christelijke Radio-Ver. 25 aandelen.

De Stichting Katholieke Radio-omroep 25 aandelen.

De Hilversumsche Draadlooze-omroep 13 aandelen.

De Nederlandsche Vereeniging voor Radiotelegrafie 5 aandelen.

De Vereeniging voor Arbeiders-Radio-Amateurs 20 aandelen.

heer der N.V. berust bij een *Directeur* onder toezicht van een *Raad van Beheer*. Beiden worden gekozen door de aandeelhouders. „De *Directeur* heeft de leiding van het bedrijf en zorgt onder meer voor het ontwerpen van de programma's, voorzover deze niet van de na te noemen uitzendende vereenigingen uitgaan. Deze programma's worden opgemaakt overeenkomstig de door den *Raad van Beheer* aangegeven richtlijnen en aanwijzingen. De *Raad* kan daarin wijzigingen of aanvullingen gelasten.” Wat den *Directeur* betreft, adviseert de *Commissie* tot de keuze van iemand „van zoodanige ontwikkeling, dat hij in staat is de verschillende cultureele stroomingen in ons volksleven te begrijpen en te verstaan. Daarnaast dient hij een goed handelsman te zijn en eenig begrip der techniek te hebben”. „In den *Raad van Beheer* dienen de verschillende levensrichtingen te zijn vertegenwoordigd”.

Het is evenwel geenszins de bedoeling der *Commissie*, dat de N.V. een omroep-monopolie zal bezitten. Zij rekent met de mogelijkheid, dat niet alle omroepvereenigingen hunne wenschen geheel zullen bevredigd vinden in de programma's, die de N.V. uitzendt. De N.V. is krachtens de haar verleende concessie verplicht aan vereenigingen, die aan bepaalde eischen — bezit van rechtspersoonlijkheid, f 30.000 waarborgsom storten in 's Rijks kas, contributie van minstens 1 gulden, minstens 3000 leden — voldoen, gedurende hoogstens één avond per week het gebruik van een zender, met studio, eventueele lijnverbinding, personeel en materiaal af te staan. De N.V. moet daartoe alle kosten, behalve die van de programma's, voor hare rekening nemen. Bovendien blijven de Zondagen voor het belangrijkste deel gereserveerd voor de uitzending van radio-kerkdiensten. De zenders van de N.V. (de *Commissie* acht er voorloopig twee noodig), zullen niet de eenige omroepzenders behoeven te blijven. De *Commissie* wil de gelegenheid open laten ook aan andere gegadigden concessies voor het oprichten van een omroepzender te verlenen.

De vraag ligt voor de hand, waarin de positie van deze concessionarissen van die der N.V. verschilt. Het verschil ligt vooral op financieel gebied. De *Commissie* stelt voor het heffen door den Staat van een retributie van alle radio-ontvanginrichtinghouders (of ze luisteren naar den radio-omroep of niet) van f 10 per ontvangtoestel. De Staat keert van de opbrengst van deze retributie een zeker deel uit aan de N.V. (andere concessionarissen krijgen dus niets) en behoudt de rest zelf als belooning voor zijne bemoeiingen met den omroep.

Ziehier in het kort de voorstellen der *Commissie*.¹⁾ Voordat ik ze ga beschouwen in hunne organisatorische beteekenis en in hun verband tot de belangen van het P.T.T.-bedrijf, eerst nog enkele meer op zichzelf staande opmerkingen over een drietal punten.

De *Commissie* wijdt een paar bladzijden aan de vraag, of het recht, te heffen van de ontvanginrichtinghouders een retributie dan wel een belasting is. Zij besluit tot het eerste. Men kan de „retributie” omschrijven als de „vergoeding naar aanleiding van een bewezen dienst”. De *Commissie* wenscht het recht te doen betalen door alle ontvanginrichtinghouders, onverschillig of ze aan den omroep deelnemen of niet. Daarmede verliest het recht evenwel juist het karakter van retributie. Men kan zich afvragen, waarom de *Commissie* zich in de terminologische vraag begeeft. Blijkbaar alleen om haar meening te fundeeren, dat het ontvangrecht niet progressief moet zijn, d.w.z. hooger naar mate het ontvangtoestel van grooter vermogen is. De *Commissie* acht zulk een progressie onverenigbaar met het karakter van retributie. Progressie komt evenwel bij de Rijkstelefoontarieven op meerdere punten voor.

De *Commissie* stelt zich op het standpunt, dat wij

¹⁾ Hare voorstellen voor den overgang van den huidige toestand naar den door haar gewenschten, kunnen onvermeld blijven.

ziging van de strafwet voorloopig achterwege kan blijven. Daarmede kan men instemmen; evenwel niet met de aanvulling der strafwet, die de *Commissie* facultatief in overweging geeft. Zij stelt voor een artikel 78bis, luidende: „Alles wat door eene radiozendinstallatie wordt uitgezonden, wordt geacht zoowel mondeling in het openbaar te zijn geuit als te zijn gepubliceerd met het kennelijk doel om aan het uitgezondene ruchtbaarheid te geven”. Door zulk een bepaling zouden bijv. alle radio-telegrammen tusschen *Kootwijk* en *Bandoeng* gewisseld, publiek domein worden! Een ander strafrechtelijk punt laat de *Commissie* onaangeroerd en wel de positie van den „omroeper”, meestal een employé der omroepmaatschappij. Wanneer het door dezen ondergeschikte op last van zijn principaal uitgesprokene, een strafbaar feit vormt, dan moet niet hij, maar zijn opdrachtgever daarvoor gestraft worden. Er is hier d.m. overeenkomst met de drukpersdelicten (art. 53 en 54 strafwetboek).¹⁾

De *Commissie* stelt een zoodanige verdeling der aandelen van de N.V. voor, dat de beide hoofdstroomingen van ons volk daarin gelijken invloed zullen hebben. Heeft de *Commissie* bij haar voorstel niet art. 54 van het wetboek van koophandel over het hoofd gezien?

Thans de organisatorische beteekenis der voorstellen. De *Commissie* wenscht een geconcessioneerde lichaam, dat, zelf houder van den omroepzender, onder repressief Staattoezicht (*Permanente Raad*, *Minister*) een „nationalen” omroep, in den bovenaangegeven zin, verzekert.

In de organisatie door de *Commissie* voorgesteld, blijft er dus een heel wat grootere afstand tusschen omroep en Staat dan bijv. in Duitschland aanwezig is en in Engeland in de bedoeling ligt.²⁾ Toch is de organisatie niet van dien aard, dat zij de overheid voor moeilijkheden vrijwaart. Zoowel in Duitschland als in Engeland kan de Staat in een nauwere betrekking tot den omroep staan, omdat hij in beide landen daarmede een positief nationaal doel nastreeft, d.w.z. hem opbouwt op een eenheidsgedachte.

De *Commissie*-Ruys de Beerenbrouck daarentegen bouwt hare organisatie op op de nationale verscheidenheden. In die organisatie kan strijd van groepen niet uitblijven. De *Commissie* rekent daarmede, immers ze wijst de organen voor beslechting aan n.l. den *Permanenten Raad* en den *Minister*. Dat wil dus zeggen, dat de Overheid zich, zonder eigen doel met den omroep, heeft te begeven op het gebied van de oneenigheid der groepen.

Ik ben er van overtuigd, dat het voor ons land niet anders mogelijk zal zijn, dan in den omroep de nationale verscheidenheden ruimte te geven. Dat brengt dan evenwel d.m. voor den Staat de noodzaak mede, den afstand tusschen hem en den omroep zoo groot mogelijk te maken. Aan dien eisch voldoet men, wanneer men, zoals ik in de evengenoemde artikelen betoogde, een vorm van organisatie kiest, waarin een neutrale, commercieel georiënteerde exploitant aan een ieder, die iets wenscht om te roepen, verplicht is daartoe volgens een vast tarief en met zakelijk waarborgde onpartijdigheid, de gelegenheid te geven.

Wanneer de Regeering het advies der *Commissie* volgt, legt zij zichzelf en in het bijzonder den *Minister* van Waterstaat, wel een zeer zware taak op. Kan de Regeering haar aanvaarden met de geponde overtuiging, dat zij daarmede bijdraagt tot het verkrijgen van een, door de N.V. uit te oefenen, nationalen omroep, in den zin, dien de *Commissie* daaraan hecht. Ik meen de gegrondheid van zulk een overtuiging te moeten betwijfelen.

Het nationale karakter van den omroep is in het

¹⁾ Verg. mijn artikel in de *Nederlandsche Mercur* van 3 April 1924, blz. 434.

²⁾ Verg. mijn artikelen in de Nos. 527 en 539, blz. 106 e.v. en blz. 393 e.v.

voorstel der Commissie niet gewaarborgd door een bijzonderen vorm van organisatie, maar zal voor het grootste deel verwerkelijk moeten worden door den persoon van den directeur, een organisatorisch zwakke oplossing. Maar niet alleen, dat het nationale karakter (in den zin der Commissie) in de door haar voorgestelde organisatie geen steun vindt, het wordt er zelfs door bedreigd en wel door de rechten verleend aan de bijzondere omroepverenigingen (zie boven). Wanneer eenmaal een dezer verenigingen, die natuurlijk altijd een uitgesproken karakter zullen hebben, ertoe overgaat gedurende een avond in de week een speciaal gekleurd programma uit te zenden, dan zullen alle andere verenigingen moeten volgen. De geschiedenis van de bijzondere school leert niet anders. Die bijzondere programma's zullen hun uitwerking hebben op de algemeene programma's. De samensteller van deze programma's, die oorspronkelijk allen richtingen het hunne trachtte te geven, zal daartoe minder neiging gaan gevoelen, naarmate die richtingen meer voor zichzelf gaan zorgen, m.a.w. de programma's van de N.V. zullen kleurloos, neutraal, worden. D.w.z. de N.V. zal zijn, in den zin der Commissie, nationale karakter onder den druk der bijzondere uitzendingen meer en meer verliezen, de tegenstellingen tusschen de verschillende uitzendende verenigingen zullen zich allengs verscherpen, in stede van zich in de N.V. gaandeweg te verdragen. Bedenkt men daarbij, dat de Commissie bovendien nog de mogelijkheid van vergunningen aan derden tot het oprichten van zendstations voorziet, dan wordt de bestaansmogelijkheid van den éénen nationalen omroep, dien zij voorstaat, wel uiterst precair. Men kan zich d.m. met recht afvragen, of het beleid van een verantwoordelijken Minister een eenheid zal kunnen handhaven, die in het systeem der Commissie aan bedreiging van meer dan één zijde bloot staat.

Ten slotte nog enkele opmerkingen over het verband van de voorstellen met de belangen van het P.T.T.-bedrijf. Het bestaat voornamelijk op twee punten, bij het voorstel tot instelling van een Permanenten Regeeringsraad voor Radio-verkeer en bij dat tot schepping van een Radiowet.

De Commissie wenscht aan den Raad te zien opgedragen het algemeen (men mag aannemen het hoogste) toezicht „op alle zendingen”, dit wil dus zeggen, ook op die voor het openbaar verkeer (bijv. Kootwijk en die van Oorlog en Marine (de laatste noemt de Commissie uitdrukkelijk). In den Raad mogen geen ambtenaren zitten; daarmede is evenwel de competentie van den Raad ten aanzien van de P.T.T.-belangen m.i. onaanvaardbaar. Het rapport geeft op meerdere plaatsen blijk, dat de Commissie voorbijziet, dat het voornaamste gebruik van de radio toch altijd nog is, het gebruik voor het openbaar verkeer (scheepsverkeer en tusschen vaste punten). Zij noemt het ternauwernood een enkele maal. Het sterkste komt dat wel uit in haar voorstel betreffende de „Radiowet.” De Commissie ziet de ontwikkeling van lijntelegrafie en -telefonie eenerzijds en radio anderzijds steeds meer uiteengaan. Waar nu de laatste „zich steeds meer ontwikkelt op een terrein, dat met dit Staatsbedrijf (der P.T.T.) niets meer heeft uit te staan; waar het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie krachtens den aard van zijn werkring niet méér dan andere Staatsdiensten bij den radio-omroep, bij den weerberichtendienst, bij het verkeer tusschen en met vliegtuigen is geïnteresseerd, daar dient ernstig de vraag te worden overwogen, of het geen tijd wordt, den wettelijken band tusschen de lijntelegrafie en -telefonie eenerzijds en de radio anderzijds door te snijden en alles wat het radio-verkeer betreft, bij afzonderlijke wet (niet meer in de T. en T.-wet 1904) te regelen.” Naar het oordeel der Commissie zijn dus de kenmerkende toepassingen der radio: de omroep, de weerberichtendienst en het verkeer tusschen en met vliegtuigen. Het openbaar verkeer is over het hoofd gezien. De grondslag voor het voorstel der

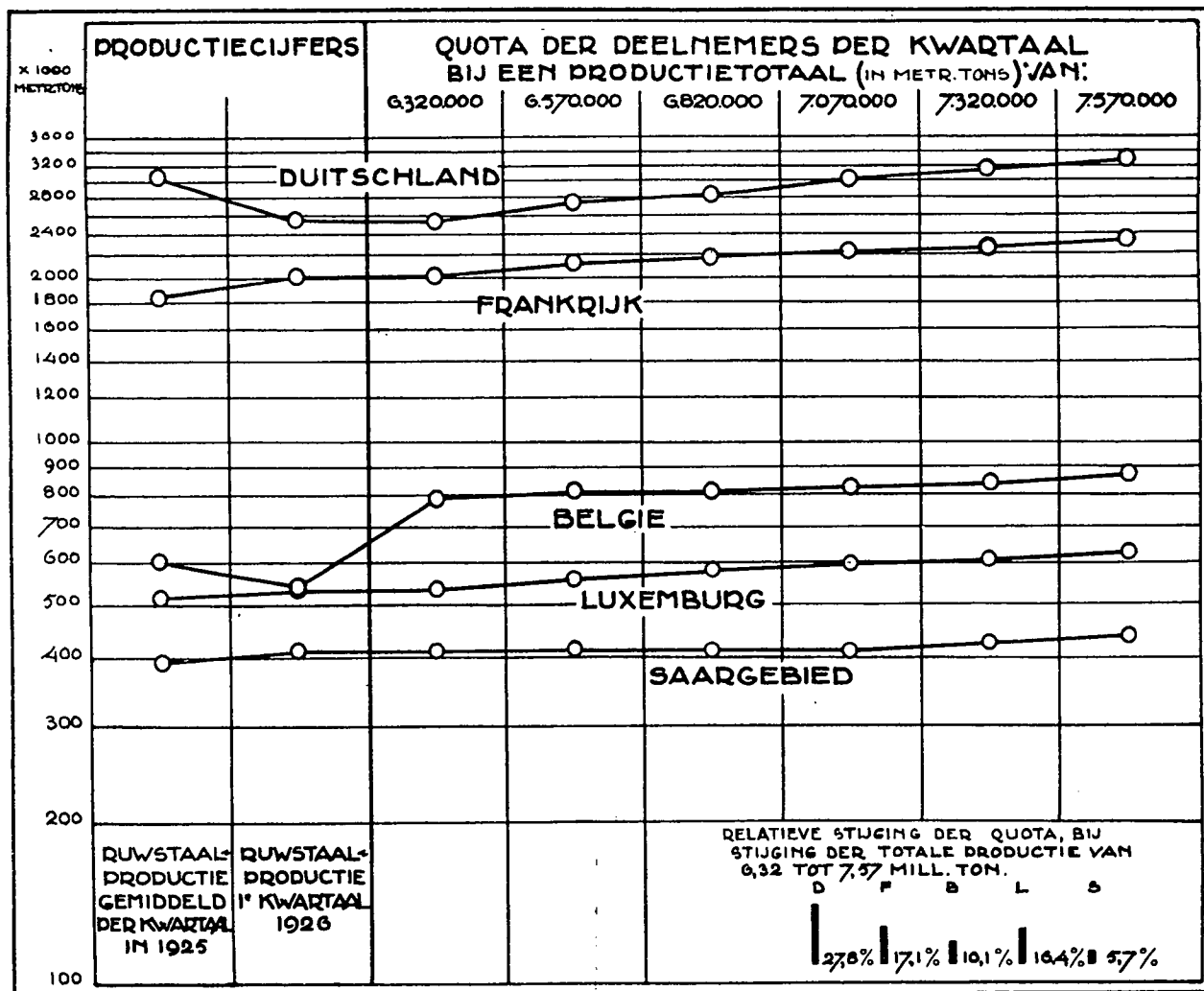
„Radiowet” is dus eenigszins wankel. Zij wordt wankeler, als men bedenkt, dat, hoe zeer ook de lijntelegrafie en -telefonie technisch van de radio moge verschillen, ze, wat het openbaar verkeer betreft, in exploitatie en verhouding tegenover het publiek zoozeer gelijk zijn, dat een aparte Radiowet, wat het openbaar verkeer betreft, vrijwel een doublure zou zijn van de bestaande T. en T.-wet. En ten slotte, wat nut heeft, in den gedachtengang der Commissie, het doorsnijden van een wettelijken band, wanneer men de uitvoering der Radiowet niet aan een andere instantie opdraagt dan die, welke thans met de uitvoering van de T. en T.-wet is belast. De Commissie gewaagt daarvan niet, maar het spreekt wel vanzelf, dat een uitvoering eener Radiowet, voor zoover het openbare radioverkeer aangaat, door een andere instantie dan het Staatsbedrijf der P.T.T. voor dit bedrijf ten eenemale onaanvaardbaar zou zijn.

Intusschen, een voorstel voor een Radiowet, kan een goede bedoeling hebben. De T. en T.-wet regelt alleen de technische en exploitatieve zijde van de radio voor het openbaar verkeer en verhoudt zich ten aanzien van de algemeene cultureele zijde der radio negatief. Dat is, nu de radio door den omroep zulk een belangrijke cultureele beteekenis gaat krijgen; inderdaad een ernstige leemte. Ik neem aan, dat de Commissie die leemte heeft willen vullen door haar voorstel eener Radiowet (meerdere plaatsen in het rapport duiden daarop) en dat zij onwillekeurig het doel eenigszins heeft voorbijgestreefd. Aan hetgeen de Commissie vermoedelijk wenscht, is door een aanvulling van de T. en T.-wet 1904 op eenvoudige wijze tegemoet te komen. Daarover thans in den breede te spreken ligt buiten den opzet van deze beschouwingen. Ik zou hier willen volstaan (en tevens eindigen) met een enkele opmerking omtrent de wijze, waarop m.i. in de T. en T.-wet een grondslag kan worden gelegd voor een opbouw van den radio-omroep. De T. en T.-wet verhoudt zich, zooals gezegd, thans alleen positief tegenover het gebruik van telegrafie en telefonie (daaronder begrepen de radio) voor het openbaar verkeer, d.w.z. geeft alleen daarvoor een uitdrukkelijke regeling. Met alle andere toepassingen van beide technieken laat de wet zich alleen negatief in, d.w.z. regelt die alleen in zooverre als noodig is om te voorkomen, dat ze het openbaar verkeer zouden belemmeren of schaden. In het systeem der wet is dit tweemaal standpunt uitgedrukt door voor exploitatie van telegrafien en telefonen (ook radio) voor openbaar verkeer door anderen dan den Staat een, door de kroon te verlenen, concessie, voor gebruik voor alle andere doeleinden (niet-openbaar verkeer) een machtiging van den Minister van Waterstaat te eischen. Op grond van de wet, zooals zij thans luidt, behoort de radio-omroep tot het niet-openbaar verkeer. Om dus aan den, veronderstelden, wensch van de Commissie te voldoen is er, in wezen, niet anders nodig dan, door aanvulling van de wet, den radio-omroep onder het concessie-regiem te brengen. Daarmede is dan uitgedrukt, dat de omroep is een voorwerp van positief-gerichte regeeringszorg. Naast deze aanvullingen zullen dan nog een paar van ondergeschikten aard in de wet noodig zijn (voor heffing van een ontvangrecht, als door de Commissie gewenscht, en tot verkrijging van ruimere opsporingsbevoegdheden tegen clandestiene luisteraars). Op dezen wettelijken grondslag zal de verdere regeling van den radio-omroep in de te verlenen concessie hebben te geschieden.

Mr. G. H. DIJKMANS VAN GUNST.

HET INTERNATIONALE RUWSTAALKARTEL.

In een vorig artikel werd aangetoond, hoe de Duitse ijzer- en staalindustrie er gedurende twee jaren naar gestreefd heeft, om alle prijsdrukkende invloeden van de binnenlandsche markt te weren en hoe zij daartoe de reglementeering van den ijzer- en staalimport uit het Westen trachtte te bereiken. Om een

loonenden afzet harer producten, zoowel in binnen- als buitenland te verkrijgen, onderhandelde zij met de ijzer- en staalindustrieën van Frankrijk, België en Luxemburg om te komen tot een beperking der productie en wij zagen, dat deze onderhandelingen leidden tot de oprichting van het Internationale Ruwstaalkartel, dat nagenoeg geheel overeenkomstig hare voorstellen is opgebouwd.

Het kartel dan heeft betrekking op de ruwstaalproductie der deelnemers, dat zijn Duitschland, Frankrijk, België, Luxemburg en het Saargebied.

Alle aangelegenheden van het kartel worden behandeld door een commissie, waarin de vier eerstgenoemde deelnemers ieder een vertegenwoordiger en twee plaatsvervangers aanwijzen. Om de beurt benoemen zij den voorzitter, die slechts één jaar zitting heeft. Het aantal stemmen, dat door ieder der deelnemers wordt uitgebracht, houdt verband met hun quotum. De stemmen van het Saargebied dat, zooals bleek, geen vertegenwoordiger in de commissie heeft, worden in verhouding van 1 tot 2 over Frankrijk en Duitschland verdeeld.

Elke drie maanden wordt vastgesteld, hoeveel de totale productie der deelnemers ten hoogste zal mogen bedragen. Het aandeel van ieder hunner in deze totale productie wordt bepaald in verband met hunne productie in het 1e kwartaal 1926. Aangezien deze voor wat Duitschland betreft, laag was in verband met de ongunstige omstandigheden van de ijzer- en staalindustrie, zal het aandeel van dit land, naarmate de totale productie kan worden opgevoerd boven die van het 1e kwartaal 1926, sterker stijgen dan dat der andere landen. Ook België was in het 1e kwartaal van dit jaar gehandicapt n.l. tengevolge van een staking der arbeiders; hiermede is rekening gehouden door dit land aanvankelijk een grooter aandeel te geven dan waarop het in verband met zijn productie in Januari-Maart j.l. aanspraak kan

maken. Stijgt de totale productie, dan wordt het aandeel van België relatief kleiner. Een en ander is in de bovenstaande grafiek gedemonstreerd.

De deelnemers aan het kartel betalen maandelijks in een gemeenschappelijke kas \$ 1.— voor elke ton staal, door hen in de afgelopen maand geproduceerd. Heeft een deelnemer gedurende een kwartaal meer geproduceerd dan zijn quotum, dan betaalt hij voor dat meerdere boven het genoemde bedrag van \$ 1.— nog eens \$ 4.— per ton. Deze boete is zeer belangrijk, zij komt bij den tegenwoordigen ruwstaalprijs neer op ongeveer 16 pCt. daarvan en zal dus niet nalaten overproductie tegen te gaan.

Wordt door een deelnemer minder dan de hem toegewezen hoeveelheid geproduceerd, dan ontvangt hij een vergoeding van \$ 2.— per ton voor de hoeveelheid, welke hij beneden zijn quotum blijft; over meer dan 10 pCt. daarvan wordt geen vergoeding gegeven. Is zijn productie gedurende twee of meer kwartalen 10 pCt. of meer beneden het quotum, dan wordt in het 2e kwartaal slechts over 8 pCt. het bedrag van \$ 2.— per ton vergoed, na het 3e kwartaal slechts over 6 pCt. enz., zoodat tenslotte geen tegemoetkoming meer wordt gegeven. Deze regeling is — zooals duidelijk zal zijn — in het leven geroepen om te voorkomen, dat de productie opzettelijk beneden het quotum zou worden gehouden.

Elk halfjaar wordt het kassaldo verdeeld in verhouding van de productiecijfers der deelnemers in het afgelopen halfjaar, hun wordt in eerste instantie niet meer terugbetaald dan het gestorte bedrag à \$ 1.— per ton. Blijft er daarna nog wat over, dan wordt het aandeel der deelnemers in het restant bepaald naar de verhouding hunner quota in dat halfjaar.

Het kartel eindigt op 1 April 1931. Elk der deelnemers kan met inachtneming van een termijn van 3 maanden de overeenkomst opzeggen, (1) wanneer Duitschland zijn invoerrechten op staalproducten

verhoozen zou, (2) wanneer gedurende een halfjaar het aandeel van eenig land in de productie 5 pCt. lager zou zijn dan zijn aandeel, berekend overeenkomstig de productie van het 1e kwartaal 1926 en (3) wanneer de totale productie gedurende een halfjaar minder zou zijn dan 13 miljoen ton.

Alle overige staalproducenten in Europa kunnen tot het kartel toetreden.

De tegelijk met het staalkartel of kort daarna tot stand gekomen private verdragen hebben betrekking op:

1e. den invoer van walsproducten en
2e. den invoer van ruwijzer uit Lotharingen en Luxemburg in Duitschland;

3e de verdeeling van de door het Saargebied in te voeren hoeveelheden hematiet over de Fransche en Deutsche producenten.

Bij het onder 1e genoemde verdrag, dat evenals het staalkartel op 1 April 1931 eindigt en kan worden opgezegd wanneer Duitschland tot verhooging zijner invoerrechten op staalproducten zou besluiten, is bepaald, dat Lotharingen ten hoogste 3,75 pCt. en Luxemburg ten hoogste 2,75 pCt. van den binnenlandschen afzet der Duitsche ijzer- en staalindustrie naar Duitschland zal kunnen uitvoeren. De Deutsche syndicaten nemen deze contingenten tegen wereldmarktprijzen over en brengen ze tegen hunne prijzen op de binnenlandsche markt. Nu de fabrieken van het Saargebied vrijwel alle tot de Rohstahlgemeinschaft zijn toetreden, kon de uitvoer van deze fabrieken naar Duitschland buiten beschouwing blijven.

De onder 2e bedoelde overeenkomst heeft betrekking op gieterij-ijzer en is op dezelfde beginselen opgebouwd als het contingentsverdrag betreffende walsproducten. Volledige bijzonderheden hierover zijn nog niet bekend geworden.

Het drietal hierboven genoemde private verdragen wordt aangevuld door de op 6 November jl. tusschen Duitschland en Frankrijk gesloten overeenkomst, betreffende het handelsverkeer van het Saargebied en Duitschland. De Deutsche machine-industrie o.a. ziet hierdoor haren invoer naar het Saargebied van de zijde van Duitschland vergemakkelijkt. Van de zijde van Duitschland is bewilligd in den tolvrijen invoer van 1.310.000 ton ijzer en staal, waarmede dus de tot nu toe geldende voorloopige tolvrijdom een einde neemt. Nadat het geratificeerd zal zijn, treedt het verdrag op 1 December a.s. voorloopig voor den tijd van vier maanden in werking.

* * *

Er is de nadruk op gelegd, dat de Deutsche ijzer- en staalindustrie met het tot stand komen van het ruwstaalkartel en van de contingentsverdragen haar gedurende eenige jaren nagestreefd doel heeft bereikt. Doch daarnaast moet gewezen worden op de groote belangen, die ook de andere partij, met name Frankrijk, bij al deze regelingen heeft. Naarmate het oogenblik van de stabilisatie van den franc nadert wordt het belang van Frankrijk bij een regeling van zijn ijzeruitvoer naar Duitschland grooter, terwijl de interesse van de Deutsche ijzer- en staalindustrie hiervoor in dezelfde verhouding zal afnemen. Doch hier tegenover staat, dat de Deutsche belangen gediend worden, wanneer de Deutsche industrie de „Verfeinerung“ van de Fransche ruwe producten op zich kan nemen, méér dan wanneer Frankrijk door uitbreiding van zijn verwerkende industrie hierin zelf zou trachten te voorzien. Hieraan is één voorbehoud verbonden, n.l. dit, dat de Deutsche verwerkende industrie voor haar met het Fransche ijzer vervaardigde producten een afzetgebied moet kunnen vinden, waarvoor in de eerste plaats de Fransche markt zelf in aanmerking komt. Van Frankrijk wordt verwacht, dat het in het met Duitschland te sluiten handelsverdrag — waarover de onderhandelingen binnenkort worden hervat — voor deze producten reducties op zijn invoerrechten zal toestaan en een druk in deze richting kan worden uitgeoefend door de zoewel in het verdrag betreffen-

de het staalkartel als in dat aangaande de Lotharing-sche en Luxemburgsche contingenten opgenomen bepaling, dat opzegging kan plaats hebben indien op 1 April 1927 nog geen handelsverdrag zou zijn tot stand gekomen.

* * *

Aanvankelijk heeft de Deutsche ijzerverwerkende industrie zich tegen het sluiten van al deze overeenkomsten verzet, omdat een monopoliseering harer grondstoffen hiervan het gevolg zou zijn. Zij heeft zich echter in met de producenten gehouden besprekingen ten slotte van de noodzakelijkheid dezer overeenkomsten laten overtuigen en de nadrukkelijke toezegging verkregen, dat met hare belangen rekening zou worden gehouden. In de eerste dagen van October heeft zij te zamen met de Rohstahlgemeinschaft een verklaring gepubliceerd, die wij niet in extenso kunnen weergeven; een enkele aanhaling — en hier komen wij op de prijspolitiek van de bij het kartel aangesloten — kan echter niet worden gemist.

Nadat in het stuk is opgemerkt, dat het doel van de internationale toenadering naast het tegengaan van overproductie „eine Regelung der Auslandspreise für Eisen“ is, wordt verklaard, dat een verhooging der binnenlandsche prijzen niet in het voornemen van de ijzer- en staalproducerende industrie ligt. Dit wil niet zeggen, dat de laatste — evenmin trouwens als de ijzerverwerkende industrie — er van af ziet om „aus einer etwa eintretenden allgemeinen Konjunktur einen angemessenen Nutzen zu ziehen“. En dan volgt: „Im übrigen soll Hand in Hand mit der Hebung der Ausführpreise der Unterschied zwischen Auslands- und Inlandseffektivpreisen verringert und möglichst bald zum Verschwinden gebracht werden“.

Wij zullen de positie in dit verband van de Deutsche ijzerverwerkende industrie, die in hetzelfde stuk nog verklaart niet voornemens te zijn pogingen aan te wenden om vermindering der invoerrechten op ijzer en staal te verkrijgen, niet nader beschouwen, doch slechts opmerken, dat zij zich geheel aan de producenten van hare grondstoffen heeft toevertrouwd.

Een verhoging der wereldmarktprijzen ligt dus in de bedoeling en hiermede wordt bevestigd wat de voorgeschiedenis van het kartel ons heeft kunnen leeren. Ook de heer Mayrisch, President van de Arbed in Luxemburg en voorzitter van het staalkartel heeft dit te kennen gegeven, evenals Dr. Reichert, Secretaris van de Verein Deutscher Eisen- und Stahlindustrieller en nog anderen. Daarbij is gezegd, dat deze verhoging geleidelijk moet komen. Nu houdt het ruwstaalkartel zelf zich met een regeling der prijzen niet bezig. Doch het is duidelijk, dat een voortdurend peilen van de vraag en het zorgvuldig op het niveau daarvan houden van de productie, een stabiliseerenden invloed op de markt moet hebben. Eenmaal verworven voordeelen zullen gemakkelijker dan vroeger kunnen worden behouden. Daarnaast kan worden verwacht, dat de producenten zullen nalaten door plotselinge groote prijsverhogingen de vraag in ongunstigen zin te beïnvloeden. Het ziet er o.i. dus zoo uit, dat getracht zal worden langzaam aan de prijzen te verbeteren en nadat een hooger niveau zal zijn bereikt, hen hierop te handhaven. Intusschen zijn de prijzen reeds opgelopen. In Augustus is onder den invloed van de naderende oprichting van het kartel en van de schaarschte als gevolg van de bijna algeheele uitschakeling van de Engelsche productie, een stijging der prijzen begonnen, die zich tot in de vorige maand heeft voortgezet een ongeveer 20 pCt. bedraagt.¹⁾ Stafijzer bijv. kost thans ongeveer 115 sh. In de laatste maanden van 1913 en begin 1914 was het voor 80 à 90 sh. te krijgen, wat dus zeggen wil, dat de huidige prijs 30 à 40 pCt. boven dien van vóór den oorlog ligt. Een verdere prijsverhoging zou dus allerminst het karakter dragen van een ongemotiveerde belas-

¹⁾ Verg. de noteringen, welke geregeld in dit blad worden gepubliceerd.

ting van den consument, al dient men er rekening mede te houden, dat sedert 1913 de productie goedkooper is geworden.

Het is bekend, dat de Deutsche zware industrie, wanneer zij op hare uitvoermarkten de Fransche of Belgische valutaconcurrentie ontmoette, niet aarzelde om nog beneden de reeds zeer lage prijzen harer concurrenten te gaan. De aanpassing van de productie aan de vraag zal voor ieder der producenten een plaats op de markt laten en het is dus te verwachten, dat de Deutsche ijzer- en staalindustrie haar tot nu toe gevolgde politiek zal laten varen. In dit opzicht zou dus de productiebeperking prijsverhooging ten gevolge hebben, doch deze moet dan zoo worden verstaan, dat een tot dusverre genoten extra-korting voortaan achterwege blijft.

In het bestaan van het ruwstaalkartel ligt nog een andere mogelijkheid tot verhooging van de ijzer- en staalprijsen besloten. Wanneer wij de parallel, die loopt tusschen het internationale ruwstaalkartel en de Deutsche Rohstahlgemeinschaft — eveneens een productiekartel — verder doortrekken, dan is er met het ruwstaalkartel als grondslag plaats voor prijsovereenkomsten met betrekking tot de afzonderlijke producten, zooals deze met de Rohstahlgemeinschaft als basis in Duitschland bestaan. Van de zijde van het staalkartel is verklaard dat — hoewel het kartel zelf zich hiermede niet bezig zal houden — het wel zooveel mogelijk het tot standkomen van dergelijke overeenkomsten zal bevorderen. Doch dit alles ligt nog in een verre toekomst; in de eerste plaats zal er wel naar worden gestreefd om die Europeesche industrieën, welke nog buiten het kartel staan, tot toetreden te bewegen.

* * *

Met de oprichting van het Internationale Ruwstaalkartel is een nieuw tijdvak in de geschiedenis der ijzer- en staalindustrie begonnen. Dat de ontwikkeling van de algemeene economische toestanden zal worden beïnvloed door wat zich in een zoo belangrijken tak van industrie als die van het ijzer en staal voltrekt, kan zonder meer worden aangenomen. Naar onze meening zal het nieuwe tijdvak er een zijn van hoogere prijzen voor ijzer en staal. Dit moge een nadeel schijnen, doch dan wijzen wij erop, dat de algemeene welvaart nimmer kan worden bevorderd door het feit, dat de ijzer- en staalindustrie van jaar tot jaar met prijzen moet werken, die niet of nauwelijks loonend zijn. Wanneer deze, in de maatschappelijke huishouding een zoo belangrijke functie vervullende industrie, zich normaal kan ontwikkelen en welvarende is, moet dit een gunstigen invloed op het algemeene welvaartspeel uitoefenen. Daarnaast is van de internationale toenadering een nivelleering te verwachten, die in het algemeen gunstig zal kunnen werken. Voordeelen, die ontstonden uit andere dan natuurlijke economische verhoudingen, zullen meer en meer tot het verleden gaan behooren, wat in alle opzichten een vooruitgang beteekent.

Dat de producenten van ijzer en staal de nieuwe verhoudingen eenzijdig tot eigen voordeel zouden aanwenden, komt ons onwaarschijnlijk voor, te meer, nu met de oprichting van het kartel de geheele gang van zaken in de ijzer- en staalindustrie op een internationaal platform is gebracht. Een ontwikkeling in de bedoelde richting zou een reactie verwekken, die tegen de belangen van de ijzer- en staalindustrie zou ingaan. Deze is veel meer gediend door stabiele toestanden, dan door de up and downs, zooals wij die in de jaren na den oorlog hebben gekend.

G. S. K. B.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer is opgenomen het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand October 1926, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van October 1925.

De gewone middelen brachten in de afgelopen

maand *f* 41.448.700 op tegen *f* 40.759.400 in October 1925 en vertoonen mitsdien een vooruitgang van *f* 689.200. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof de raming met een bedrag van *f* 3.265.700.

De totaal-opbrengst over de eerste tien maanden van dit jaar bedroeg *f* 406.372.500, zijnde *f* 25.017.100 méér dan in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar, terwijl de raming in genoemde periode met *f* 24.542.500 werd overschreden. Wordt ook nu, om een meer zuivere vergelijking te verkrijgen, de rijwielenbelasting, die voor het overgrootste deel in de maand Januari van elk jaar binnenkomt en die van Januari t.m. October 1926 reeds *f* 6.635.400 opbracht, buiten beschouwing gelaten, dan blijkt, dat de opbrengst der overige middelen over de eerste tien maanden dezes jaars *f* 22.907.200 steeg boven 10/12 van de voor 1926 in totaal geraamde opbrengst.

In vergelijking met de overeenkomstige maand van het vorige jaar vertoonen de dividend- en tantiëmebelasting, de wijn-, de zout-, de bier- en de tabakaccijns, de zegelrechten, de successierechten, de rechten op den invoer, de belasting op gouden en zilveren werken en de loodsgelden een hooger opbrengstcijfer. Daarentegen brachten minder op de grondbelasting, de personeele belasting, de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting, de suiker-, de gedistilleerd- en de geslachtsaccijns, de belasting op speelkaarten, de belasting op rijwielen, de registratierechten, het statistiekrecht, de domeinen en de akten voor de jacht en visscherij, enz. Hieruit blijkt, dat de onderscheiden middelen een zeer verschillend beeld vertoonden en dat het slechts aan het ruim vloeien van de dividend- en tantiëmebelasting en van de successierechten is te danken, dat de opbrengst van October 1926 boven die van dezelfde maand van 1925 uitkwam.

De grondbelasting bleef zich in dalende lijn bewegen; het nadeelig verschil, in vergelijking met de opbrengst van October 1925, bedroeg *f* 84.400. De vluggere invordering in eenige vorige maanden van het jaar, waardoor de grondbelasting toen een sterke stijging te zien gaf, brengt vanzelf mede, dat thans minder betalingen zijn te doen dan in het najaar van 1925. Vergelijkt men de opbrengsten dezer belasting over de eerste tien maanden van 1925 en 1926, dan valt de vergelijking in het voordeel van 1926 uit (surplus *f* 31.200); de raming werd in de afgelopen 10 maanden met *f* 1.940.800 overtroffen.

Wat hierboven omtrent de grondbelasting werd opgemerkt geldt ook in zekeren zin voor de personeele belasting. Ook hier viel in de afgelopen maand een teruggang in opbrengst te constateeren (van *f* 540.600), die echter in het ruimer vloeien door snellere invordering in de eerste acht maanden van het jaar zijn verklaring vindt. Tot nu toe viel de opbrengst der personeele belasting niet tegen; over de eerste tien maanden kwam *f* 1.772.600 méér binnen dan in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar, terwijl de raming in eerstgenoemde periode met een bedrag van *f* 1.961.700 werd overschreden. Het is niet waarschijnlijk, dat deze vooruitgang in opbrengst nog in de beide laatste maanden van het jaar door een eventueel trager vloeien der belasting zal worden te niet gedaan.

De inkomstenbelasting liep ditmaal iets in opbrengst terug (met *f* 301.900), hetgeen echter, na de rume baten, die genoemde belasting in de eerste helft van het jaar te boeken gaf, alleszins begrijpelijk is. Vergelijkt men de ontvangsten uit deze bron van inkomst over de eerste tien maanden van 1925 en 1926, dan blijkt, dat de opbrengsten als volgt over de verschillende dienstjaren kunnen worden verdeeld:

	Jan. t/m. Oct. 1925:	Jan. t/m. Oct. 1926:
1922/23....	<i>f</i> 3.731.300,—	<i>f</i> —
1923/24....	„ 10.012.200,—	„ 2.952.600,—
1924/25....	„ 52.660.100,—	„ 6.752.500,—
1925/26....	„ 12.133.100,—	„ 57.669.600,—
1926/27....	„ —	„ 14.025.700,—
Totaal.	<i>f</i> 78.536.700,—	<i>f</i> 81.400.400,—

Vergelijking van de beide hierboven gegeven staates doet duidelijk zien, dat de snellere invordering nog steeds een factor van betekenis blijft vormen. Of en zoo ja, in hoeverre de inkomstenbelasting in de afgelopen maanden metterdaad in opbrengst is gestegen, kan dus niet met stelligheid worden uitgemaakt. Aangetekend moge nog worden, dat de opbrengst over de eerste 10 maanden 10/12 der raming met *f* 4.733.700 overschreed.

De dividend- en tantiëmebelasting gaf, in tegenstelling met de vorige maand, ditmaal een sterke stijging te zien. De opbrengst bedroeg nl. *f* 2.483.400 en kwam daardoor *f* 1.126.300 uit boven de opbrengst van October 1925. Gezien den grilligen loop van dit middel, dat slechts in enkele maanden van het jaar voor een belangrijk deel wordt ontvangen, kunnen uit deze opbrengstcijfers echter geen bepaalde conclusies worden getrokken. Daartoe is het noodzakelijk een langer tijdsverloop in oogenschouw te nemen. Neemt men hiervoor het tijdvak Januari t.m. October, dan kan het resultaat bevredigend worden genoemd. In de eerste 10 maanden van 1926 werd nl. *f* 640.000 méér ontvangen dan in dezelfde periode van 1925, terwijl een surplus van *f* 3.303.300 boven 10/12 der raming kon worden geboekt.

De vermogensbelasting liep terug met *f* 516.400, een vrij aanzienlijk bedrag. Tot dusver bleef de loop van dit middel teleurstellen. In de eerste 10 maanden kwam *f* 610.200 minder binnen dan in 1925, terwijl de opbrengst zelfs *f* 1.607.700 bij de raming ten achter bleef. Misschien brengen de beide laatste maanden van het jaar hierin nog eenige verbetering.

De accijnzen vertoonden een zeer verschillend beeld. De suikeraccijns daalde met *f* 292.000, een vrij gering verschil, dat wellicht uit het opdoen van groote voorraden in de onmiddellijk aan October 1926 voorafgaande maanden kan worden verklaard. De wijnaccijns nam toe met *f* 6500 en bleef zich dus, evenals in de eerste 9 maanden van dit jaar, in stijgende lijn bewegen. Daarentegen leverde de gedistilleerdaccijns een som van *f* 697.200 minder voor de schatkist op. Neemt men evenwel in aanmerking, dat de maand October in 1925 vijf verschijndagen van den krediettermijn (Donderdagen) telde tegen maar vier in 1926, dan blijkt, dat de gedistilleerdaccijns per slot van rekening nog eene stijging in de afgelopen maand heeft te zien gegeven. Toch is de loop van den gedistilleerdaccijns over het algemeen teleurstellend; tot dusver bleef de opbrengst niet minder dan *f* 1.785.300 bij de raming ten achter. De zoutaccijns accreëerde met *f* 12.600 en de bieraccijns met *f* 33.800, terwijl daarentegen de geslachtaccijns met *f* 55.700 terugliep. Het laatste staat vermoedelijk in verband met de belemmering van den vleeschexport naar Engeland. Ten slotte trekt de tabakaccijns nog de aandacht, die ditmaal *f* 1.857.700 opbracht en daardoor *f* 168.000 steeg boven de opbrengst van de gelijknamige maand in 1925. Gerekend over 10 maanden leverde de tabakaccijns dit jaar reeds *f* 3.674.400 méér voor de schatkist op, terwijl de raming met *f* 419.100 werd overtroffen.

De belasting op speelkaarten bracht het luttele bedrag van *f* 2800 op, d.i. *f* 5400 minder dan in October 1925. De aankondiging van de opheffing dezer belasting is uiteraard oorzaak, dat bijna geen nieuwe kaarten ter stempeling worden aangeboden. De belasting op rijwielen gaf nog *f* 1600 te boeken; over de eerste 10 maanden van 1926 werd reeds totaal *f* 6.635.400 ontvangen, zijnde *f* 635.400 méér dan het geheele voor 1926 geraamde bedrag.

Van de middelen, die meer in direct verband staan met het zakenleven vertoonden de zegelrechten een hooger opbrengstcijfer van *f* 60.200. Deze stijging was evenwel niet te danken aan een ruimer vloeien van de heursbelasting, daar laatstgenoemd middel integendeel met *f* 154.100 terugliep. De registratierechten gaven een lagere ontvangst van *f* 222.900 waarschijnlijk te wijten aan minder overgangen van onroerend goed. Daarentegen stegen de invoerrechten tot

f 4.884.900, of *f* 166.300 boven de inkomst van October 1925. Het statistiekrecht wees een lagere opbrengst aan van *f* 13.200, doch de loodsgelden namen toe met niet minder dan *f* 144.300 en stegen daardoor tot het nog nimmer bereikte bedrag van *f* 530.500. Over het algemeen genomen blijft de hier besproken groep van middelen dus reden tot tevredenheid geven.

Ten slotte moge worden gewezen op de als altijd grillige successierechten, die ditmaal een hogere opbrengst van *f* 1.707.000 te zien gaven en daardoor het respectabele bedrag van *f* 5.340.600 in de schatkist brachten, denklijk een gevolg van het openvallen van belangrijke boedels. De belasting op gouden en zilveren werken leverde vrijwel evenveel op als het vorige jaar (*f* 700 méér); de domeinen gaven *f* 5600 en de jacht- en visscherijakten *f* 900 minder te boeken.

De inkomsten van het „Leeningsfonds 1914” bedroegen in de afgelopen maand *f* 9.592.300 (raming *f* 8.314.000), waarvan bijna *f* 4.293.000, aan de Verdedigingsbelastingen was te danken. De middelenaanstaats van October 1925 wees een opbrengst aan van *f* 9.624.600. In de eerste tien maanden van 1926 kwam in totaal *f* 84.670.700 binnen (in hetzelfde tijdvak van 1925 *f* 80.930.500).

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE ECONOMISCHE SITUATIE VAN DENEMARKEN VOOR DE VERKIEZINGEN.

De heer L. Estrup te Kopenhagen schrijft ons:

De Deense Professor Axel Nielsen heeft berekend, dat er in totaal 900.000.000 kronen verloren zijn bij de ineenstorting van de Bank. Dit getal geeft echter niet het reële verlies aan. Vele bedragen, die de banken hebben verloren of afgeschreven, hebben slechts bestaan op papier.

Wezenlijker is het verlies, dat geleden is doordat verscheidene menschen hun inkomen kwijtraakten of hun reëel inkomen zagen dalen tot een minimum.

Het verlies, dat de werkloosheid aan de Deense samenleving heeft berokkend, kan tot op zekere hoogte in geld worden uitgedrukt. Het statistisch departement geeft sinds 1920 op hoeveel arbeidsdagen er jaarlijks door werkloosheid verloren zijn. In millioenen verloren arbeidsdagen bedroeg dit in:

1921	1922	1923	1924	1925	1926
16,5	14,9	9,5	8,4	11,4	ca. 18,0

Het aantal voor 1926 is natuurlijk eerst na Nieuwjaar bekend. Toch kan men zich nu reeds een idee vormen over de waarschijnlijke grootte door de cijfers van de werkloosheid gedurende de afgelopen maanden te vergelijken met die van de overeenkomstige maanden van het vorige jaar.

Intusschen kan men dit verlies aan arbeidsdagen niet geheel toeschrijven aan de verstoringen in de economische verhoudingen van na den oorlog. Zelfs in normale tijden vóór den oorlog bestond eenige werkloosheid. Normaliter kan men aannemen, dat er jaarlijks 5 millioen arbeidsdagen mee verloren gingen.

Om het geldverlies te vinden, dat de *abnormale* werkloosheid veroorzaakt heeft, dient men derhalve het verloren arbeidsloon te berekenen door het *abnormale* aantal verloren werkdagen te vermenigvuldigen met het dagloon. Het volgende kleine overzicht geeft het op deze wijze berekende verlies aan van de buitengewone werkloosheid in de jaren na den oorlog.

	Verloren Werkdagen Millioen	Dagloon Kronen	Geldverlies Mill. kr.
1921....	11,5	11,00	126,5
1922....	9,9	9,00	89,1
1923....	4,5	8,75	39,4
1924....	3,4	9,00	30,6
1925....	6,4	10,00	64,0
1926....	13,0	8,00	104,0
			453,6

De buitengewoon groote werkloosheid heeft derhalve de koopkracht der arbeiders met bijna een half milliard kronen verminderd.

In diezelfde zes jaren is er aan werkloosheidsteun een bedrag van ongeveer 130 millioen kronen aan dagloon uitbetaald. Dit dekt ongeveer $\frac{1}{3}$ à $\frac{1}{4}$ van de verloren verdiensten der arbeiders, maar daar staat tegenover, dat andere Deensche burgers dit bedrag aan belastingen hebben moeten opbrengen en zodoende hun inkomsten in dezelfde mate hebben zien dalen.

De berekening omvat slechts de georganiseerde arbeiders. Zij zijn echter niet de eenigen, die de lasten hebben gedragen. Ook de andere klassen der samenleving zijn direct getroffen door de werkloosheid. Over de uitgestrektheid daarvan lichten de statistieken ons slechts zeer gebrekkig in. Slechts voor handels- en kantoorbedienden bestaan gegevens over de werkloosheid. Men berekent, dat er in de afgelopen jaren 4000 zonder werk waren. Met een gemiddeld maandloon van 200 kronen beteekent dit een verlies aan arbeidsloon van ongeveer 10.000.000 kronen jaarlijks of 60.000.000 in den tijd van zes jaar. Dit alles is intusschen nog slechts een gedeelte van het verlies, dat het totale bedrijfsleven lijdt in deze slechte tijden. Voor het totaalverlies kan men echter onmogelijk eenigszins betrouwbare cijfers opstellen.

De huidige moeilijkheden treffen niet alleen de steden. De prijzen van eenige voortbrengselen van den landbouw zijn zóo gedaald, dat ze onder de prijzen liggen, die vóór den oorlog werden besteed. Dit geldt bijv. voor slachtvee. De boterprijzen zijn gevallen tót even boven de helft van de prijzen, die men nog voor een paar jaar kon bedingen. En zelfs de prijzen van spek, die nog lang nadat de andere prijzen reeds waren gedaald, op een loonende hoogte bleven, zijn in den laatsten tijd zóo ingezakt, dat ook de rentabiliteit van de spekproductie twijfelachtig is geworden.

Uit de uitvoerstatistieken blijkt, dat de export van vleesch en spek in de maanden Januari tot en met September van dit jaar 113 millioen kronen minder heeft opgebracht dan over dezelfde periode van het vorige jaar. De boterexport heeft op dezelfde wijze 137 millioen kronen minder opgebracht dan het vorige jaar en de export van eieren 31 millioen minder. In totaal geeft dit een achteruitgang aan inkomsten van 281 millioen kronen, alleen al over de eerste negen maanden van het jaar en ondanks het feit, dat de uitgevoerde kwanta ongeveer dezelfde waren. Deze 281 millioen kronen zijn echter zeer zeker geen nettoverlies. Men dient rekening te houden met het feit, dat ook de productie-onkosten van het jaar lager zijn geweest dan een jaar geleden. Maar de onkosten zijn zelfs bij benadering niet in dezelfde verhouding gedaald als de prijzen.

Het is de prijsdaling, die de geheele depressie in de Deensche samenleving heeft veroorzaakt. Het vooruitzicht op goedkoopere prijzen en mindere onkosten heeft natuurlijkerwijze bij koopers en bij producenten een algemeene terughoudendheid veroorzaakt. Doch deze terughoudendheid verloor iederen grond nadat de prijzen den tegenovergestelden weg opgingen. In den loop van 1925 viel het Deensche indexcijfer van groothandelsprijzen van 243 op 176, een val van 28 pCt. In het loopende jaar is het indexcijfer op 172 gevallen in Januari, en 157-158 in de maanden Maart tot Juli. In Augustus en September trad een geringe stijging in, die aanmerkelijk toenam in October, toen het indexcijfer de 178 naderde. Sedert Juli is het indexcijfer een goede 10 pCt. gestegen.

Een belangrijk deel van deze prijsstijging is ongetwijfeld het gevolg van een verhooging in de kolenprijzen, doch dit kan niet de geheele stijging verklaren. Practisch hebben nl. alle warengroepen tot de stijging bijgedragen, o.a. de prijzen van koren, dierlijke producten en veevoeder. De eenige wa-

ren, die in de stijging geen deel hadden, zijn textielgoederen, confectie-artikelen en chemisch-technische producten. De prijsstijging is niet groot, maar zij is van belang, omdat zij een tendenz aangeeft en den grond ontnemt aan deprimeerende verwachtingen omtrent een verderen prijsval. Het einde van de prijsdaling is een van de onmisbare voorwaarden voor de hernieuwing van een normaal economisch leven.

Een tweede voorwaarde is de stabiliteit van de valuta, die al sinds lang een feit is. Sinds de koers van den dollar in Februari van dit jaar tot 386,00 was gevallen, hebben de valutashommelingen niet langer storend ingegrepen in de ontwikkeling van het economisch leven. In den loop van de laatste maanden is de koers van den dollar verder gezakt tot 376,50, doch deze daling was even langzaam als regelmatig. Ongetwijfeld zal de koers nog verder dalen nl. tot 373,00, wat de parikoers is. Deze daling is intusschen zóo minimaal (niet eens 1 pCt.), dat men niet kan veronderstellen, dat dit tot de minste of geringste storingen aanleiding zal geven.

De voorwaarden voor de komst van betere tijden zijn aanwezig, de voorloopers van een verbetering kan men waarnemen in de stemming op de beurs, de plaats, waar ieder begin van vooruitgang het eerst merkbaar is. Na een zomerstilstand, zoo volkomen als misschien nog nooit eerder het geval is geweest, is de beurs in de laatste weken tot nieuw leven ontwaakt. De omzet van aandelen, die in Augustus van dit jaar tot nauwelijks 4,1 millioen kronen was gedaald, steeg in September tot meer dan het dubbele en in October tot 16,8 millioen kronen, d.w.z. meer dan 2 keer zooveel als in October van het vorige jaar.

Deze stijging van de omzetten aan de beurs is tot op zekere hoogte ongetwijfeld het gevolg van de situatie in de kolenproductie. Het zijn voornamelijk de scheepvaart-aandelen, die gestegen zijn, maar ook in de ontwakende belangstelling voor industriepapieren mag men met recht een teeken zien, dat de stemming ten opzichte van het economisch leven over het algemeen optimistischer wordt.

AANTEKENINGEN.

Productie en Handel van 1913—1925.

Op instigatie van de Commissie tot voorbereiding van de Internationale Economische Conferentie heeft het Secretariaat van de Volkenbond een tweetal memoranda uitgegeven, respectievelijk over de *Retalings- en Handelsbalansen van 1911 tot 1925* en over de *Productie en den Handel*.

Het laatstgenoemde memorandum bevat een reeks van vergelijkende cijfers over de bevolking van de wereld, de productie en den handel. De verkregen resultaten, zoo staat in het memorandum, berusten op statistieken, die in sommige gevallen gebrekkig en moeilijk vergelijkbaar zijn, en die zelden nauwkeurig en compleet genoeg zijn om uit een bepaalde cijferreeks mathematisch juiste of volstrekt definitieve conclusies te kunnen trekken. Men dient daarom minder waarde te hechten aan de absolute beteekenis van dit of dat cijfer dan aan de algemeene tendenzen, die uit het verzamelde materiaal naar voren komen.

Wij ontleenen aan het memorandum de volgende gegevens. (Zie tabel op volgende pag.)

De bevolking van de wereld en den wereldhandel waren in 1925 ongeveer 5 pCt. grooter dan in 1913. De productie van grondstoffen daarentegen is sneller toegenomen dan de bevolking en den handel, en bedraagt naar alle waarschijnlijkheid 16 tot 18 pCt. meer dan voor den oorlog. Daarbij dient men te bedenken, dat men uit deze productiecijfers geen conclusies mag trekken ten opzichte van de industriele ontwikkeling. Men schat, dat in de Vereenigde Staten van Noord Amerika de netto waardevermeerdering tengevolge van het fabriekproces in 1923

Deelen van de wereld	Bevolking	Productie van grondstoffen ¹⁾	Volume van den handel
	1925 in percentage van 1913		
Europa, Rusl. (U.S.S.R.) ²⁾ niet inbegrepen.....	104	104/5	94
Europa, Rusl. (U.S.S.R.) ²⁾ inbegrepen.....	101	104/5	89
Noord-Amerika.....	119	126	137
Centraal Amerika ³⁾	107	169/71	128
Zuid-Amerika.....	122	134/5	97
Afrika.....	107	138/9	99
Azië, Russisch-Azië niet inbegrepen.....	105	116/24	136
Oceanië.....	116	121/4	132
Wereld.....	105	116/8	105

¹⁾ De dubbele cijfers vinden hun oorzaak in een berekening volgens twee verschillende methodes.

²⁾ „U. S. S. R.”; Unie van Socialistische Soviet Republieken, dat wil zeggen: met inbegrip van Aziatisch Rusland.

³⁾ Mexico en de Antillen inbegrepen.

reeds 60 pCt. meer bedroeg dan in 1914, terwijl in diezelfde periode het aantal gesalarieerden slechts met 27,3 pCt. is toegenomen.

Het op het eerste gezicht merkwaardige feit, dat de handel geen gelijken tred heeft gehouden met de productie van grondstoffen, is volgens het memorandum aan verschillende oorzaken te wijten. In de eerste plaats heeft de ontwikkeling van het kleingrondbezit er toe geleid, dat het voor export beschikbare overschot aan granen verminderd is, zonder tot een overeenkomstige vermindering van landbouwproducten te leiden. In de tweede plaats hebben de tariefmuren een gedeelte van den internationalen handel onrendabel gemaakt. In de derde en voornaamste plaats heeft de industrie zich in het bijzonder ontwikkeld in landen met een grooten rijkdom aan grondstoffen, zoodat deze landen thans veel minder dan vroeger op het buitenland zijn aangewezen.

De volgende tabel geeft de relatieve verschuivingen aan, die hebben plaats gevonden in de productie van grondstoffen in de verschillende deelen van de wereld. Productie-index, gewogen op grond van de prijzen van 1913.

Deelen van de wereld	1913	1923	1924	1925
Europa, Rusland (U.S.S.R.) niet inbegrepen.....	100	88	94	105
Europa, Rusland (U.S.S.R.) inbegrepen.....	100	85	90	105
Noord Amerika.....	100	126	115	126
Centraal Amerika, Mexico en de Antillen inbegrepen ..	100	165	186	169
Zuid Amerika.....	100	132	119	135
Afrika.....	100	122	132	139
Azië, Aziatisch Rusland niet inbegrepen.....	100	116	122	124
Oceanië.....	100	106	124	124
Geheele wereld (alle groepen)	100	107	107	118
„ „ (granen en andere voedingsmiddelen niet inbegrepen).....	100	112	116	125

Uit deze cijfers blijkt ten duidelijkste, dat Europa in de productie van grondstoffen relatief is achtuit gegaan, terwijl Amerika en Azië snel in betekenis toenemen. In 1913 leverde Europa 39 pCt. van de wereldproductie aan grondstoffen, in 1925 slechts 31 pCt.; daarentegen steeg het aandeel van Noord-Amerika van 36 pCt. tot 39 pCt. Het spreekt vanzelf, dat ook de handel een overeenkomstige relatieve verschuiving vertoont, zooals ten overvloede uit de volgende tabel blijkt.

In het kort samengevat kan men zeggen, dat er in de laatste tien jaren een relatieve verschuiving heeft plaats gevonden in de economische activiteit van Europa en de Atlantische Oceaan naar Amerika, Japan en de Stille Zuidzee.

Wat meer in het bijzonder de handel van stukgoederen betreft, daalde het aandeel van Europa in den wereld-

Procentgewijze verandering in de quantiteit van den handel.

Deelen van de wereld	Importen		Exporten		Totaal	
	1913	1925	1913	1925	1913	1925
Europa ¹⁾ , Rusl. (U.S.S.R.) niet inbegrepen.....	100	97,4	100	89,1	100	93,7
Europa ¹⁾ , Rusl. (U.S.S.R.) inbegrepen.....	100	93,7	100	84,1	100	89,3
Noord-Amerika ²⁾	100	137,6	100	135,4	100	136,7
Centraal-Amerika ³⁾	100	126,6	100	128,4	100	127,9
Zuid-Amerika.....	100	96,8	100	96,2	100	96,7
Afrika.....	100	101,8	100	96,2	100	99,0
Azië, Rusland (U.S.S.R.) niet inbegrepen.....	100	124,2	100	147,0	100	135,9
Oceanië.....	100	132,5	100	131,6	100	132,3
Wereld.....	100	104,9	100	103,9	100	104,5

¹⁾ Nederland niet inbegrepen in verband met het feit, dat de statistieken van vóór en na den oorlog niet met elkander vergelijkbaar zijn.

²⁾ Canada, Vereenigde Staten, New Foundland, St. Pierre en Miquelon.

³⁾ Van Mexico tot Panama, de Antillen inbegrepen.

handel van 58,5 pCt. op 50 pCt., terwijl het aandeel van Noord-Amerika steeg van 14 pCt. tot 18,3 pCt. en dat van Japan van 12,3 tot 16 pCt.

Tenslotte blijkt uit de statistieken, dat zich ook in de relatieve betekenis van de verschillende producten belangrijke wijzigingen hebben voorgedaan.

Productie-index gewogen op grond van de gemiddelde prijzen van 1913.

	1913	1923	1924	1925
Granen.....	100	100	89	105
Granen en andere voedingsmiddelen.....	100	103	101	113
Koloniale producten etc.....	100	123	120	120
Oliehoudende granen etc.....	100	114	128	132
Houtpap.....	100	136	150	158
Rubber.....	100	341	339	383
Textielgoederen.....	100	96	111	126
Brandstoffen.....	100	116	115	117
Metalen.....	100	102	103	116
Meststoffen en chemicaliën.....	100	115	119	131

Algemeene Index (alle groepen).... 100 107 107 118

„ „ (levensmiddelen

„ „ niet inbegrepen)..... 100 112 116 125

Artikelen waarvan de productie in 1925 meer dan 30 pCt. grooter was dan voor den oorlog zijn: riet-suiker 73 pCt. (de productie van bietsuiker is slechts 64 pCt. hooger dan het gemiddelde van voor den oorlog), cacao 120 pCt., lijnzaad 49 pCt., hennepzaad 35 pCt., sojaboonen 135 pCt., copra 78 pCt., palmolie en palmnotenolie 68 pCt., hennep 30 pCt., ruwe zijde 69 pCt., kunstzijde 560 pCt., houtpap 47 pCt., chemisch bereide pap 63 pCt., rubber 283 pCt., bruinkool 43 pCt., petroleum 177 pCt., koper 40 pCt., lood 32 pCt., aluminium 187 pCt., potasch 30 pCt., zwavel 84 pCt., guano 161 pCt., kalknitraat 199 pCt., calciumcyanamide 327 pCt. en ammoniaksulfaat 92 pCt. meer dan voor den oorlog.

Deze relatieve verschuivingen vloeien niet zoozeer voort uit een onvermogen om het economisch evenwicht te hervinden; zij zijn veeleer het gevolg van ontwikkelingen in de industrie, waarbij men in de eerste plaats moet denken aan het toenemend verbruik van kunstzijde, van verbrandingsmotoren en van aluminium, terwijl het toenemend aantal elektrische installaties zich weerspiegelt in den index van het koper.

Credietexpansie in de V. S. in en na den oorlog.

Prof. Benjamin Anderson, Economist van de Chase National Bank te New York schrijft in het Chase Economic Bulletin Vol. VI, No. 3 een belangrijke beschouwing over de credietexpansie in Amerika gedurende den oorlog, vergeleken met de credietexpansie sinds Juni 1922. Wij ontleenen er het volgende aan:

De credietexpansie in de Vereenigde Staten is sinds Juni 1922 belangrijk grooter geweest dan indertijd voor de financiering van den oorlog noodig was. Tusschen 6 April 1917 (den datum, waarop Amerika

in den oorlog ging) en 31 December 1918 breidden de Statebanks, National Banks en Trust-Companies hun credietverleeningen uit met een bedrag van 7.000 miljoen. Diezelfde banken echter breidden hun credieten uit met een bedrag van \$ 9.000 miljoen in den tijd van Juni 1922 tot Juni 1926. De stijging der deposito's was nog grooter. Zij bedroeg in de eerste periode \$ 5.835.4 miljoen, in de tweede periode daarentegen \$ 9.560.8 miljoen. Sinds het midden van 1919 namen de deposito's van de Statebanks, National Banks en Trust Companies met \$ 13.000 miljoen toe. Daarentegen is de credietbehoefte van Amerika heden ten dage geringer dan in 1919, zooals de volgende tabel aantoonst:

Jaar	Index der bankcredietbehoeften.		
	Index van productie en transport (physische eenheden)	1919 = 100 Index van groothandels-prijzen	Index van productie en transport vermenigvuld. m. d. prijzen
1919..	100	100	100
1925..	119,0	76,9	91,5
1926..	124,6	73,9	92,1

Uit de bovenstaande cijfers blijkt, dat de groote toename van bankcrediet onnoodig was voor het financieren van gewone handelsdoeleinden. Deze credieten hebben dan ook voornamelijk den vorm aangenomen van voorschotten op onroerende goederen, of voorschotten tegen onderpand van waardepapieren; ook werden zij besteed voor het koopen van aandelen door banken en voor het financieren van aankopen op afbetaling. Nauwkeurige cijfers van laatstgenoemde aanwending zijn niet bekend, voor de drie eerstgenoemde echter, volgen zij hieronder:

Jaar	Credietverleening op onroerende goederen.	
	Nationale Banken	Banken, aangesloten bij het Federal Reserve System
	Millioen	Millioen
1918.....	\$ 185,1	\$ 460,6
1921.....	„ 280,2	„ 1.135,1
1925.....	„ 636,8	„ 2.338,3
1926.....	—	„ 2.600,0 (naar schatting)

Deze toeneming in de credietverleening op onroerende goederen vloeide niet voort uit een schaarschte aan geld voor hypotheek uit andere bronnen. De Federal Farm Loan Banks en de Joint Stock Land Banks hebben de laatste jaren ongeveer \$ 1.600 miljoen aan pandbrieven uitgegeven. Daar komt nog bij, dat in de laatste vijf jaren de uitgifte van obligaties op onroerend goed geweldig is toegenomen. Terwijl het jaarlijksch bedrag in 1921 \$ 54 miljoen bedroeg, is dit in 1925 gestegen tot \$ 753 miljoen.

De belegging in aandelen en de voorschotten op aandelen zijn alleen reeds voor de banken, die bij de Federal Reserve System zijn aangesloten, sinds 7 Januari 1921 met \$ 4.000 miljoen gestegen, terwijl gedurende dezelfde periode „alle andere uitzettingen en disconto's" met \$ 500 miljoen zijn afgenomen. Daarbij dient men dan nog te bedenken, dat deze laatste post niet alleen de eigenlijke „commercial Loans" bevat, doch dat daar óók onder begrepen zijn de voorschotten op onroerende goederen, voor zoover die door de aangesloten banken zijn verleend en eveneens de wissels ter financiering van verkoopen op afbetaling. De daling in de eigenlijke „commercial loans" is dus waarschijnlijk nog belangrijker grooter geweest.

Het ernstigste bezwaar, dat Prof. Anderson heeft tegen de zoo juist besproken crediet-expansie, is dan ook niet zoozeer de kans op een disproportionaliteit t. o. v. de goudreserve, waarvoor voorloopig nog niet het minste gevaar bestaat, doch richt zich veeleer tegen de wijze waarop men van de verleende credieten gebruik heeft gemaakt.

Uit de zoo juist gegeven cijfers toch blijkt, dat de huidige crediet-expansie niet voortvloeit uit de behoeften van het bedrijfsleven, doch haar oorsprong vindt bij de banken. Wel is waar zijn, van het standpunt van iedere bank afzonderlijk, de uitzettingen

en beleggingen een gevolg van de deposito's, doch van het standpunt van het land als geheel is het causaal verband in vele gevallen juist andersom. Bankdeposito's nemen in hoofdzaak toe, omdat de uitgezette gelden en de beleggingen toenemen. Wanneer alleen bank A haar credietverleening uitzet, vloeien haar reserves oogenblikkelijk via het clearing-house naar andere banken. Wanneer echter de andere banken gelijktijdig hun crediet uitzetten, zal bank A als deposito's van haar cliënten chèques ontvangen op andere banken, waarmede zij haar reserves kan aanvullen en haar deposito's op peil houden. In dat geval zullen de deposito's van alle banken toenemen, omdat alle banken hun credietverleening uitzetten.

Het is duidelijk, dat ook de bankreserves een belangrijke factor zijn. Wanneer een enkele bank een surplus aan reserves heeft, kan zij alleen uitleenen, wat zij bezit. Wanneer echter het surplus aan reserves gelijkmatig over alle banken is verdeeld, is een expansie mogelijk, die het bedrag der gezamenlijke surplussen vele malen overtreft.

Nu heeft herdiscontingering bij de Federal Reserve Banken in den regel sinds 1920 niet geleid tot het scheppen van een dergelijk surplus aan reserves. Wel is waar is het totaal der herdisconto's der aangesloten banken bij de F. R. Banks belangrijk grooter dan het geval geweest zou zijn, wanneer de rente voor herdisconto's boven de marktrente was geweest. Doch herdiscontingeringen hebben eerder gediend om credietcontractie te voorkomen dan om een expansie in de hand te werken.

Wanneer echter de Federal Reserve Banken zelf hun uitzettingen vermeerderen door aankopen in de open markt van staatsobligaties en accepten, ontstaan bij de aangesloten banken nieuwe kas-reserves, die deze banken niet behoeven voor hun handelsclientèle, die evenmin noodig zijn voor de algemeene circulatie en die derhalve de surplus-reserves snel doen toenemen. In 1922, toen de Federal Reserve Bank haar aankopen op de open markt uitbreidde, namen de overeenkomstige deposito's der aangesloten banken bij de F. R. Banken met ongeveer 2 milliard dollar toe. Deze deposito's, tegede bij de centrale banken, zijn een deel der kasreserve van de aangesloten banken. Toen de Federal Reserve banken in 1923 deze aankopen verminderden, stegen de deposito's van de aangesloten banken slechts met 79 miljoen dollar. Toen in 1924 de aankopen der Federal Reserve Bank weer stegen, sprongen de deposito's der aangesloten banken op 2½ milliard dollar. In 1926 daalde dit bedrag weer tot 85 miljoen dollar.

Het binnenvloeien van goud is eveneens een groote expansie-factor geweest. Gedurende de drie jaren van het begin van 1922 tot het einde van 1924 toonde de goudbeweging een gestadige neiging tot het scheppen van surplusreserves. Gedurende 1922 werd deze neiging zeer versterkt door de stijging van de aankopen op de open markt door de Federal Reserve Banken. In 1923 werd de uitwerking van het goud geneutraliseerd door de daling in de aankopen op de open markt. In 1924 werd zij weder veel krachtiger door het toenemen dezer aankopen. Gedurende 1925 en 1926 is de goudfactor betrekkelijk onbeduidend geweest en de open-markt-politiek heeft den toestand beheerscht.

Professor Anderson komt dan ook tot de conclusie, dat de factor, die bij de bepaling van den omvang van het bankcrediet den doorslag geeft, de openmarkt-politiek is van de Federal Reserve Bank. De hoogte van het disconto der F. R. Banks blijft intusschen ook van grooten invloed.

De hierboven beschreven kunstmatig geprikkelde vraag naar crediet heeft zich, zooals wij reeds zagen, in hoofdzaak in drieërlei richting geuit: (1) in de bouwnijverheid, (2) in aankopen op afbetaling, (3) in den export. Professor Anderson schat de gewenschte omvang van de credietverleeningen aan

Europa in verband met de verplichtingen van het Dawesplan op \$ 600,000,000 of \$ 700,000,000 per jaar, terwijl zij in werkelijkheid een bedrag van \$ 1,000,000,000 per jaar nabij zijn gekomen. Een dergelijk verschil is volgens professor Anderson slechts toe te schrijven aan het feit, dat de rentevoet lager is geweest dan economisch gemotiveerd was.

Hoewel professor Anderson een drastisch ingrijpen in de huidige situatie niet noodzakelijk acht, is hij niettemin van meening, dat eenige reserve gewenscht is.

De kans, dat de Vereenigde Staten zonder een verdere expansie van bankcrediet niet in staat zullen blijken om het kapitaal te vormen, dat zij in verband met haar ontwikkeling behoeft, acht de meergenoemde schrijver voorloopig minimaal. Wanneer men de cijfers vergelijkt van de kapitaalsuitgiften, onder aftrek van conversies, in het jaar 1923 eenerzijds (een jaar zonder bankexpansie) en in de jaren 1924 en 1925 anderzijds (jaren met bankexpansie) dan hoeft men zich over de mogelijkheid tot kapitaalvorming zonder verdere credietverruiming volstrekt niet bezorgd te maken.

Emissies

1923	\$ 4.304,4	miljoen
1924	\$ 5.593,2	"
1295	\$ 6.216,2	"

Amerika stelde zich voorloopig tevreden met de cijfers van 1923, vermeerderd met het percentage, dat door den natuurlijken groei van het land wordt gemotiveerd zonder de kapitaalbestedingen te prikkelen door een verdere schepping van bankcrediet. Alvorens tot een eventuele nieuwe expansie over te gaan, zou men derhalve goed doen eerst de huidige credietpositie te consolideeren.

ONTVANGEN:

Business Annals, by Willard Long Thorp, of the staff of the National Bureau of Economic Research. New York, 1926. National Bureau of Economic Research, Inc.

Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung, von Dr. Joseph Schumpeter, Professor an der Universität Bonn. 2e Auflage. München und Leipzig, 1926; Duncker & Humblot.

Beschouwingen naar aanleiding van een studiereis naar Suriname, door Mr. J. H. van Laer. 's-Gravenhage, 1926; Martinus Nijhoff.

Das pädagogische Studium des Diplom-Handelslehrers (mit Wegweiser durch die Literatur), door Dr. Friedrich Feld, Univ.-Dozent. Frankfurt a/Main, 1926. Blazek & Bergmann.

Het Vijftigjarig Bestaan van het Noordzeekanaal, door J. J. van der Velde. Amsterdam, 1926; N.V. „Ontwikkeling”.

L'Établissement des Réfugiés en Grèce par la Société des Nations, Genève, 1926.

MAANDCIJFERS.

RIJKSPOSTSPAARBANK.

OCTOBER	1924	1925	1926
Inlagen	f 9.761.939	f 9.927.890	f 9.791.329
Terugbetalingen	„ 11.445.596	„ 10.857.222	„ 10.881.439
Tegoed der inleggers op ultimo	„ 300.856.443	„ 303.236.785	„ 312.552.911
Nom. bedr. der uitst. staatschuldboekjes op ultimo	„ 43.823.800	„ 41.892.200	„ 41.945.450
Spaarbankboekjes:			
Aantal nieuw uitgegeven	9.937	10.296	10.463
Aantal geheel afbetaald	9.098	8.085	6.852
Aantal in omloop op ultimo	1.966.643	1.981.947	2.008.865

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.
(In Gulden).

	October 1926	Sedert 1 Januari 1926	Overeenkomstige periode 1925
Directe belastingen.			
Grondbelasting	990.306	18.399.147	18.367.980
Personeele belasting	1.946.691	24.211.735	22.439.163
Inkomstenbelasting	8.095.677	81.400.360	78.536.683
Dividend- en tantiëmebelasting	2.483.421	16.636.642	15.996.616
Vermogensbelasting	1.223.027	7.725.624	8.335.813
Accijnzen.			
Suiker	3.183.955	36.719.600	34.870.052
Wijn	70.934	2.211.967	1.929.127
Gedistilleerd	3.956.435	37.381.369	38.275.093
Zout	202.299	1.731.171	1.678.882
Bier	1.323.595	10.377.178	10.484.048
Geslacht	816.147	7.899.879	8.078.505
Tabak	1.857.665	18.752.425	15.078.072
Belast. op speelkaarten	2.777	62.187	74.086
Rijwielbelasting	1.614	6.635.373	6.480.327
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	2.147.577	20.814.673	19.877.086
Registratierechten	1.383.237	17.339.514	18.106.051
Successierechten	5.340.601	38.313.365	35.980.505
Invoerrechten.	4.884.916	47.914.395	35.345.807
Gouden en zilver. werken			
Belasting	97.741	726.370	823.230
Essaailoon	90	819	757
Statistiekrecht	369.097	3.433.163	3.513.515
Mijnen	—	—	406.630
Domeinen	355.717	2.738.333	2.450.514
Staatsloterij	168.916	623.507	625.307
Jacht en visscherij	15.699	239.849	252.909
Loodsgelden	530.536	4.083.889	3.348.719
Totaal-Generaal	41.448.670	406.372.534	381.355.477

¹⁾ Hieronder begrepen f 487.517 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionnairs in effecten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ Idem f 4.256.991. ³⁾ Idem f 4.547.186.

HEFFINGEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	October 1926	Sedert 1 Januari 1926	Overeenkomstige periode 1925
Verdedigingsbelast. Ia	368.181	2.317.788	2.499.733
Verdedigingsbelast. Ib	1.681.479	9.785.898	8.241.014
Verdedigingsbelast. II	2.243.335	21.505.596	20.594.673
Opcenten:			
Grondbelasting	198.879	3.681.838	3.693.289
Personeele belasting	472.514	4.963.635	4.457.675
Inkomstenbelasting	2.306.335	22.557.564	22.410.656
Vermogensbelasting	304.038	1.929.573	2.083.806
Dividend- en tantiëmebelasting	819.529	5.490.092	5.278.883
Suiker	636.791	7.343.920	6.974.010
Wijn	14.187	442.393	385.825
Gedist. (binn.- en buitl.)	395.643	3.738.137	3.827.509
Zegelrecht van buitl. eff.	151.377	914.298	483.389
Totaal	9.592.288	84.670.732	80.930.462

SPLITSING VAN DE OPBRENGST DER GROND-, PERSONEELE-, INKOMSTEN- EN VERMOGENSBELASTING SEDERT 1 JANUARI 1926.

Dienstjaren	Grondbelasting	Personeele belasting	Inkomstenbelasting	Vermogensbelasting
1921/22	—	—	—	330
1922/23	—	—	—	1.461
1923/24	—	—	2.952.644	15.709
1924/25	153.229	1.694.957	6.752.469	39.177
1925/26	3.486.106	2.813.181	57.669.594	5.684.024
1926/27	14.759.812	19.703.597	14.025.653	1.984.923
Totalen	18.399.147	24.211.735	81.400.360	7.725.624

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 22 November 1926.

		Activa.	
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 39.385.930,94 Bijbkn. „ 7.760.467,93 Ag.sch. „ 16.232.514,36	f	63.378.913,23
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—		—
Idem eigen portef.	f 182.450.864,—		—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—		182.450.864,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 43.604.173,43 Bijbkn. „ 12.767.687,86 Ag.sch. „ 70.419.172,82	f	126.791.034,11
Op Effecten	f 123.901.234,11		—
Op Goederen en Spec.	„ 2.389.800,—		126.791.034,11
Voorschotten a. h. Rijk	„ 7.079.149,82		—
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 61.728.590,— Muntmat., Goud „ 356.281.452,47	f	418.010.042,47
Munt, Zilver, enz.	„ 27.320.933,68		—
Muntmat., Zilver	—		445.330.976,15
Effecten	Belegging Res.fonds. f 6.998.176,68 id. van 1/8 v. h. kapit. „ 3.954.298,42		10.952.475,10
Gebouwen en Meub. der Bank	„ 5.142.000,—		—
Diverse rekeningen	„ 61.245.006,01	f	902.370.418,42
		Passiva.	
Kapitaal	„ f 20.000.000,—		—
Reservefonds	„ 7.047.731,06		—
Bijzondere reserve	„ 8.800.000,—		—
Bankbiljetten in omloop	„ 833.296.330,—		—
Bankassignatiën in omloop	„ 412.277,70		—
Rek.-Cour. saldo's: Het Rijk f — Anderen „ 21.912.141,77	„ 21.912.141,77		—
Diverse rekeningen	„ 10.901.937,89	f	902.370.418,42
Beschikbaar metaalsaldo	„ f 273.638.534,51		—
Op de basis van 1/8 metaaldekking	„ 102.514.384,62		—
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	„ 1.368.192.670,—		—
Voornaamste posten in duizenden guldens.			

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
22 Nov. '26	61.729	356.281	833.296	22.324	273.639	52
15 „ '26	62.014	356.300	852.506	25.974	269.114	50
8 „ '26	62.114	356.297	866.146	22.483	266.830	50
1 „ '26	62.266	356.290	891.961	23.977	261.533	49
25 Oct. '26	62.445	356.290	833.642	34.370	271.700	51
18 „ '26	62.553	356.290	840.778	38.265	269.164	51
23 Nov. '25	56.504	403.980	880.326	54.475	296.260	52
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen
15 „ 1926	68.327	—	131.243	180.238	72.921
8 „ 1926	71.186	6.000	148.308	178.810	65.058
1 „ 1926	73.795	9.000	170.355	185.544	66.100
25 Oct. 1926	65.335	14.500	127.303	194.428	58.336
18 „ 1926	87.654	37.000	128.467	194.181	50.771
23 Nov. 1925	73.833	—	129.011	244.718	40.084
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van 1/8 metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen
16 Oct. 1926	1.048	1.537	1.080	899	688
9 „ 1926	1.048	1.612	1.106	896	586
2 „ 1926	1.064	1.584	1.126	903	594
25 Sept. 1926	1.091	1.457	1.184	905	652
18 „ 1926	1.071	1.481	1.241	890	552
17 Oct. 1925	972	1.722	818	976	481
5 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
20 Nov. 1926	227.000	—	331.500	69.000	146.900
13 „ 1926	226.750	—	337.000	63.500	146.650
6 „ 1926	227.500	—	337.000	68.000	146.500
16 Oct. 1926	199.022	28.590	334.569	70.312	147.132
9 „ 1926	198.849	29.746	333.706	72.854	147.733
2 „ 1926	198.935	29.984	330.457	76.457	147.972
25 Sept. 1926	199.092	30.243	329.220	69.010	150.138
21 Nov. 1925	144.080	42.034	342.138	37.068	110.879
22 Nov. 1924	159.079	54.816	277.971	109.708	137.048
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Diverse rekeningen	Dek-kings-percentage
20 Nov. 1926	—	148.830	—	—	57
13 „ 1926	—	149.680	—	—	57
6 „ 1926	—	155.630	—	—	56
16 Oct. 1926	12.207	25.095	104.295	41.443	56
9 „ 1926	12.121	25.985	100.360	45.328	56
2 „ 1926	12.191	24.561	102.275	44.301	56
25 Sept. 1926	12.158	23.654	94.850	43.534	58
21 Nov. 1925	16.843	24.945	83.616	67.933	49
22 Nov. 1924	34.749	17.454	94.065	36.818	55
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis 1/8 metaaldekking.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbilj.	Gov. Sec.
17 Nov. 1926	153.000	138.109	287.120	56.250	236.301
10 „ 1926	152.061	138.834	289.192	56.250	238.305
3 „ 1926	152.807	139.537	289.437	56.250	238.505
27 Oct. 1926	152.815	139.069	287.615	56.250	236.820
20 „ 1926	154.096	138.712	288.705	56.250	237.934
18 Nov. 1925	147.680	141.203	291.664	56.250	240.439
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
10 „ '26	36.210	69.366	18.638	102.164	32.976	27 3/10
3 „ '26	35.435	71.466	19.158	103.069	33.020	27 1/8
27 Oct. '26	36.715	70.094	17.756	104.850	33.496	28
20 „ '26	35.325	72.772	20.202	105.344	35.134	28
18 Nov. '25	40.248	73.062	15.148	106.632	26.227	21 1/2
22 Juli '14	11.005	33.633	13.736	42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud	Waarv. in het buitenl.	Zilver	Te goed in het buit.l. 3)	Wissels	Waarvan op het buitenl.	Beleeningen
18 Nov. '26	5.549	1.864	339	81	4.260	18	2.169
12 „ '26	5.549	1.864	339	81	4.193	15	2.244
4 „ '26	5.549	1.864	339	81	5.989	13	2.127
28 Oct. '26	5.549	1.864	339	80	5.334	13	2.160
21 „ '26	5.549	1.864	339	80	4.673	15	2.214
19 Nov. '25	5.548	1.864	312	567	3.393	17	2.633
23 Juli '14	4.104	—	640	—	1.541	8	769

Data	Buit. gew. voorsch. a/d. Staat	Schatkistbiljetten 1)	Diver-sen 2)	Circulatie	Rekg. Courant Particulieren	Staat
18 Nov. '26	35.850	5.530	4.866	54.064	3.741	31
12 „ '26	36.050	5.521	4.985	54.927	3.221	48
4 „ '26	36.550	5.494	4.189	55.651	3.400	16
28 Oct. '26	35.750	5.494	5.062	54.578	3.945	36
21 „ '26	36.150	5.493	5.009	54.988	3.251	33
19 Nov. '25	31.600	5.174	3.544	47.943	2.485	30
23 Juli '14	—	—	—	5.912	943	401

1) In disc. genomen wegens voorsch. v. d. Staats. buitenl. regeeringen.

2) Sluitpost activa. 3) Met ingang van den bankstaat per 14 October is de post Te goed in het buitenland in twee onderdelen gesplitst. Het te goed bij de Russische Staatsbank is pro memorie opgenomen, terwijl de thans opgenomen cijfers de andere rekeningen in het buitenland voorstellen.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
15 Nov. 1926	1.754,7	193,9	349,7	1.280,9	15,2
6 " 1926	1.737,0	180,0	412,6	1.348,0	10,8
31 Oct. 1926	1.716,1	180,0	412,6	1.415,0	42,8
23 " 1926	1.679,2	179,3	411,3	1.273,1	11,2
15 " 1926	1.652,6	185,6	446,1	1.293,3	35,0
14 Nov. 1925	1.207,0	96,6	375,3	1.443,0	9,8
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Nov. 1926	91,3	791,6	3.009,7	829,6	233,4
6 " 1926	91,3	711,3	3.184,8	681,8	216,2
31 Oct. 1926	91,3	631,3	3.325,8	582,6	211,7
23 " 1926	91,4	712,7	2.824,5	872,1	263,8
15 " 1926	91,3	655,8	2.971,7	737,8	235,2
14 Nov. 1925	220,7	845,3	2.558,8	832,7	496,1
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 13, 6 Nov., 31, 23, 15 Oct., resp. 280,6; 220,3; 161,8; 256,9; 204,8 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste kosten in miljoenen Belgas.

Data 1926	Goud		Zilver 1)	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorsch. ald. Staat voor ingetrokken markten	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Te goed in en wissels op het buitenl.						Schatkist	Partic.
18 Nov.	602	484	38	513	36	400	1.739	34	274
11 "	584	484	38	504	42	400	1.760	38	228
4 "	566	492	38	488	51	400	1.755	42	212
28 Oct.	559	481	38	459	49	400	1.753	10	235

1) Met ingang van 4 Nov. aan de schatkist gecedeerd.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
3 Nov. '26	2.807,3	1.399,7	127,4	675,9	332,1
27 Oct. '26	2.823,3	1.465,8	130,8	631,9	307,5
20 " '26	2.825,9	1.461,1	128,9	586,6	292,8
13 " '26	2.818,9	1.386,2	126,3	703,9	291,3
6 " '26	2.813,4	1.446,1	128,7	623,6	273,3
29 Sept. '26	2.807,1	1.424,7	130,1	716,6	275,6
4 Nov. '25	2.772,6	1.382,3	107,7	636,3	342,5

Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F.R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
3 Nov. '26	302,3	1.755,4	2.276,4	124,4	69,6	72,8
27 Oct. '26	300,2	1.730,5	2.281,1	124,4	70,3	73,6
20 " '26	307,0	1.729,8	2.257,6	124,0	70,8	74,1
13 " '26	308,2	1.756,3	2.274,2	123,9	69,9	73,1
6 " '26	306,3	1.731,0	2.259,8	123,9	70,4	73,7
29 Sept. '26	302,0	1.716,5	2.330,4	123,8	69,3	72,6
4 Nov. '25	330,2	1.713,4	2.315,0	116,7	68,8	71,5

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F.R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F.R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
27 Oct. '26	692	14.314	5.578	1.635	18.792	5.738
20 " '26	692	14.376	5.563	1.629	18.877	5.723
13 " '26	693	14.407	5.596	1.642	19.118	5.736
6 " '26	693	14.414	5.609	1.621	18.966	5.666
29 Sept. '26	694	14.395	5.634	1.668	18.939	5.674
28 Oct. '25	723	13.901	5.443	1.665	18.465	5.296

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 22 November 1926.

In de achter ons liggende berichtperiode heeft de scherpe rijzing van den franc ter beurze van Parijs bijna een paniek veroorzaakt. Een heftige daling van de z.g. „valuta"-fondsen is ingetreden, welke de geheele markt, met uitzondering van die der Fransche obligaties heeft gedrukt.

Ten deele heeft deze gang van zaken ook invloed uitgeoefend op de fondsenmarkt van Londen. De verbetering van den franc heeft omvangrijke verkoopen uitgelokt van fondsen, welke tevoren, als gevolg van de „vlucht voor den franc", schijnen te zijn gekocht. Hierbij kwam als speciaal Engelsche overweging de omstandigheid, dat de mijnwerkersstaking formeel nog steeds geen einde heeft genomen, hoewel er een sterk „verloop" valt waar te nemen. Aan den anderen kant heeft als tegenwicht gefungeerd de overweging, dat de Bank van Engeland vermoedelijk niet zal behoeven over te gaan tot verhooging van den discontovoet, iets, waarvoor eenigen tijd geleden in de City de vrees werd gekoesterd. De afdeling voor „gilt-edged" papieren is dan ook vrij vast gebleven.

Te Berlijn is de markt over het algemeen stil geweest en de koersverschillen hebben veelal weinig aandacht getrokken. Er is een opmerkelijk onderscheid te zien tusschen de gesteldheid van de fondsenmarkt in de achter ons liggende dagen en die van enkele weken geleden. Gaandeweg schijnt er ook een baisse positie van eenigen omvang te zijn ontstaan, welke echter geen posities op langen termijn inneemt.

Te New York is de aarzende stemming nog steeds overheerschend geweest. Deze werd veroorzaakt door de tegenstrijdige berichten, welke uit verschillende centra van de nijverheid werden gemeld. Tegenover mededeelingen omtrent een bevredigenden gang van zaken in de eene tak van industrie stonden gegevens omtrent een verminderde activiteit elders. Een daling van betekenis is echter nergens ingetreden, eensdeels, omdat de optimistische opvatting van de naaste toekomst de overhand heeft behouden, anderdeels doordat de geldmarkt ruim is gebleven.

Ten onzent is de fondsenmarkt onder den indruk geweest van de berichten omtrent onregelmatigheden in Nederlandisch-Indië. Hierdoor is een druk op de markt gelegd, welke zich echter niet in reacties van de verschillende aandelen heeft geuit, doch eerder op te merken is geweest door een inkrimping van de omzetten. Bovendien werd, in den aanvang van de berichtperiode, een rijzing tegengehouden, waar deze anders vermoedelijk wel plaats zou hebben gevonden, zooals in de suikerafdeeling. De grondtoon was echter voortdurend bijzonder rustig. Ook voor de beleggingsmarkt is dit het geval geweest. Eenige verkoopdrang werd opgemerkt voor obligaties ten laste van Nederlandisch-Indië, doch ook hier is de reactie zeer beperkt gebleven, terwijl voorts een deel van den achteruitgang vermoedelijk moet worden toegeschreven aan den toestand van de geldmarkt. Van buitenlandsche beleggingspapieren hebben Fransche soorten de aandacht getrokken; de koersbeweging hier heeft zich nauwkeurig aan de fluctuaties van den franc aangesloten. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 106¼, 105¼, 105⁹/₁₆; 4½ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 99¼, 98¹⁵/₁₆, 99¹/₁₆; 4½ pCt. Ned.-Indië 1926: 96¹⁵/₁₆, 96²⁷/₃₂, 96⁷/₈; 5 pCt. Mexico Goud £ 20—100: 45, 44¼, 43¾; 5 pCt. Brazilië 1903 £ 100: 75¼, 76¼; 8 pCt. Sao Paulo: 102½, 102, 102¼.

De suikermarkt is aanvankelijk onbewogen gebleven voor de gunstige berichten van de markt voor het product. Ondanks de vrij groote afdoeningen van de V.J.S.P. tot stijgende prijzen, werden aan onze markt geen kooporders uitgevoerd, in verband met de afwachting houding, welke men ten aanzien van Nederlandisch-Indië had aangenomen. Toen echter bekend werd, dat de president van Cuba een aanmerkelijke restrictie voor den aanstaanden oogst had voorgeschreven, waarmede een nieuwe verheffing van de Cubanoteeringen alsmede van de prijzen van de V.J.S.P. gepaard is gegaan, veranderde de tendenz en konden zoowel aandelen H.V.A. als de minder courante soorten belangrijke koersverbeteringen behalen. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 173½, 179, 182; Handels Verg. Amsterdam: 662, 672½, 685; Java Cultuur Mij.: 364, 360, 372, 381¼; Kalibagor: 416, 415, 430, 436; Ned.-Ind. Suiker Unie: 243½, 247½, 260¼, 265; Pagottan: 273, 299½, 290; Poerworedjo: 116¼, 118, 122¼; Suiker Cultuur Mij.: 283, 291, 295; Tjepper: 670, 660¼, 685, 694¼.

Daarentegen waren rubberaandeelen minder geanimeerd, hetgeen echter in onmiddellijk verband heeft gestaan met den achteruitgang van den rubberprijs. Opmerkelijk was het echter, dat de variaties van het koerspeil in de meeste gevallen werden bewerkstelligd door transacties van zeer

geringen omvang. Vaak was aanbod van één of van slechts enkele stuks voldoende om in de minder ruim verhandelde aandelen aanmerkelijke verschillen te voorschijn te roepen. De laagste koersen konden overigens op den laatsten dag van de berichtswEEK niet gehandhaafd worden; in de meeste gevallen trad een verbetering in. Amsterdam Rubber: 323, 321½, 316½; Deli Batavia Rubber: 259, 249, 244½, 247; Hessa Rubber: 467, 460½, 456¾; Indische Rubber: 356, 350, 354½; Java Caoutchouc: 204, 193, 197, 199; Kali Telepak: 313, 307, 306; Ned.-Indische Rubber & Koffie: 334, 325, 321; R'dam Tapanoei: 152, 148, 151; Serbadjadi: 325, 317, 319; Sumatra Caoutchouc: 295½, 288, 282, 286; Sumatra Rubber: 368, 360, 361; Verg. Indische Cultuur Ondernemingen: 185, 184½, 183½, 189½.

Tabaksuandeelen waren weinig bewogen; het interim dividend, door de Deli Maatschappij aangekondigd, heeft aan de verwachtingen beantwoord. Voor de overige soorten bestond er geen aanleiding tot ingrijpen, nu van den aanstaanden oogst geen nieuwe berichten bekend zijn geworden. Arendsburg: 593, 588½, 593, 598; Besoeki Tabak: 268, 270; Deli Batavia: 444, 440, 439½; Deli Mij.: 423¼, 412¾, 417½, 413; Oostkust: 197¼, 199½, 197½; Senembah Mij.: 402½, 398, 403, 402½.

Petrolcuuandeelen waren gedrukt. De prijsdaling van Roemeensche petroleum heeft klaarblijkelijk de voordeelen van gestegen productie der in Roemenië werkzame ondernemingen eenigermate genivelleerd. Voor de Koninklijke Petroleum Maatschappij kwam hierbij nog de achteruitgang in prijs van Pennsylvania olie. Door deze oorzaken zijn bijna alle aandelen uit de petroleumafdeeling min of meer gevoelig gedaald. Dordtsche Petr. Ind. Mij.: 358, 356, 353; Kon. Petroleum Mij.: 373¾, 366½, 370; Geconsolideerde Holl. Petr. Cy.: 174, 168¾; Perlak Petroleum: 68¾, 66¼, 69¾; Pseudawa: 35, 34¾, 33.

Scheepvaartpapieren waren rustig, doch niet buitengewoon opgewekt. Hoewel de mijnwerkersstaking nog niet tot het verleden behoort, houdt men toch rekening met een spoedige beëindiging van het conflict en derhalve ook met de mogelijkheid van een wijziging op de vrachtenmarkt. Het aanbod was in deze afdeeling niet groot, doch, daar de vraag in omvang achteruitliep, kon tegenover dit geringe aanbod geen tegenpost van voldoende gewicht worden gesteld. Holland-Amerika Lijn: 60½, 60, 60¾; Java-China-Japan Lijn: 131, 128½, 129; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 98, 96¾, 96¾; Ned. Scheepvaart Unie: 174¼, 175, 174¾; Stoomvaart Mij. Nederland: 170, 170½, 172¾.

Van *industriële aandelen* hebben kunstzijdesoorten opnieuw de aandacht getrokken. Hier was de handel tamelijk omvangrijk, met een tendenz tot achteruitgang van de prijzen. Het meest hebben aandelen Maekubec van verkoopen te lijden gehad; daarna kwamen aandelen Enka, terwijl aandelen Hollandsche Kunstzijde Industrie zich vrij goed hebben kunnen handhaven. Centrale Suiker Mij.: 122½, 124¼, 126; Hollandsche Kunstzijde Industrie: 85, 83½, 87½, 84¾; Jurgens: 166½, 167¼, 165¾; Maekubec: 97¾, 93½, 88; Ned. Kunstzijdefabriek: 204½, 196½, 197¼; Philips Gloeilampenfabriek: 337½, 340, 345.

Mijnaandelen hebben een bewogen aspect gehad. Aandelen Redjang Lebong waren zeer ongeanimeerd, op berichten van een geringer gehalte van het gedolven erts en voorts in verband met het ontbreken van vraag als gevolg van de Indische ongeregeldeheden. Daartegenover stonden preferente aandelen Müller Mijnbouw Mij., welke in groote posten uit de markt werden genomen in verband met het gewonnen proces inzake de Algaroba mijnen in Chili. Alg. Exploratie Mij.: 107, 105, 108; Müller & Co.'s Mijnbouw Mij. (Pref. A.): 34½, 31½, 35½, 39¾, 50; Redjang Lebong: 230, 221, 215½; Singkep Tin Mij.: 454, 460, 452, 460.

Bankaandelen waren kalm, met een stijgende tendenz voor de Indische soorten, althans tegen het einde van de berichtswEEK. Amsterdamsche Bank: 162, 159¼, 159¾; Holl. Bank voor Zuid-Amerika: 73¾, 72¾, 72½; Incasso Bank: 120, 119¾; Koloniale Bank: 216, 223¾, 224¾; Ned.-Indische Handelsbank: 167, 169, 173; Ned. Handel Mij.: 154¾, 153¾, 156, 157¼; R'damsche Bankvereniging: 83, 82, 84; Twentsche Bank: 141, 142.

De *Amerikaansche markt* bleef rustig en zonder opmerkelijke voorvallen. American Water Works: 285, 283 (ex div.); Anaconda Copper: 100¾, 98¾, 98¾₁₆; Studebaker: 52¾, 51, 50¹³/₁₆; United States Steel Corp.: 152½, 148¾, 144¾, 145¾; Atchison Topeca: 156¾, 155¹/₁₆, 155¾; Erie: 38, 38¼, 38¾; Missouri Kansas & Texas Railr.: 33, 32¾, 32³/₁₆; Union Pacific: 163¾, 162¾, 163¾; Wabash Railway: 42¹⁵/₃₂, 41³¹/₃₂, 40¾.

De notering voor *prolongatie* daalde van 3¾ pCt. via 2¾ pCt. tot 3 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 23 November 1926.

Het einde der kolenstaking in Engeland heeft, zooals verwacht werd, een beduidende inzinking op de vrachtenmarkt veroorzaakt, welke inzinking een merkbaaren invloed op de graanprijzen in Europa ten gevolge heeft gehad. De flauwe stemming, waaraan tarwe in de afgelopen week onderhevig was, werd niet alleen door de lagere vrachten veroorzaakt. De statistische positie van het artikel is naar veler meening van dien aard, dat lagere prijzen eerder te verwachten zijn dan hogere. In Noord-Amerika had de markt te Chicago te lijden van het gebrek aan exportvraag, terwijl te Winnipeg de ongeanimeerde stemming, behalve door het gebrek aan belangstelling van de Europeesche koopers, ook veroorzaakt werd door het verhoogde cijfer van den opbrengst. Ten slotte zijn de verschillen aan deze markten, vergeleken bij een week geleden, niet zoo heel groot, doch de terughoudendheid in Europa vindt haar oorzaak grootendeels in de zeer gunstige berichten omtrent de a.s. oogsten op het Zuidelijk Halfrond. De termijnmarkten in Argentinië zijn in de laatste weken dan ook gestadig omhoog gegaan, en tenzij er op het laatste oogenblik nog iets gebeurt, kan van Argentinië een flinke oogst worden tegemoet gezien. Dat ook de kwaliteit van dezen oogst belangrijk beter zal zijn, dan die van den vorigen, mag bewezen worden door het feit, dat alle Plataverscheepers voor de nieuwe tarwe een naturagewicht van 79 KG. willen garandeeren. Sedert den 16 dezer is de markt te Buenos Aires voor Februari-termijn 45 centavos gedaald, terwijl het verschil te Rosario voor dezen termijn 50 c. bedraagt. Wat Australië betreft, de laatst ingekomen rapporten spreken van een export surplus van 14 miljoen quarters of ruim 3 miljoen tons.

Onder deze omstandigheden hielden de koopers in Europa zich zoo veel mogelijk afzijdig, een meestal voorkomend verschijnsel bij flauwe markten. De omzettingen waren in de voornaamste importlanden gedurende de afgelopen week dan ook van bijna geen beteekenis en bepaalden zich hoofdzakelijk tot inkoop voor directe behoefte. Intusschen mag worden betwijfeld, of Europa voldoende voorraden bezit, om het te kunnen volhouden, tot de nieuwe Argentijnsche tarwe ter verscheping gereed is. Aan te nemen is, dat er nog heel wat zal moeten worden aangekocht, alvorens dit tijdstip begint; doch bij de lagere vrachten, welke speciaal gelden voor de Amerikaansche havens, zullen de wekelijksche verschepingen wel voldoende blijven om in de directe behoeften te kunnen voorzien.

De prijs van rogge in Noord-Amerika is na een sterke prijsdaling in de laatste dagen iets verbeterd. In verband echter met de lagere vrachten, is de waarde in Europa belangrijk minder geworden. De vraag van de zijde der consumptielanden laat nog steeds veel te wenschen over. Naar Hamburg kwamen verleden week nog vrij veel zaken in Amerikaansche rogge tot stand, waarschijnlijk met als eindbestemming Skandinavië. In Zuid-Duitschland en aan den Rijn was daarentegen de vraag vrijwel nihil. Hier te lande klaagt men nog bij voortdurend over gebrek aan afzet, niettegenstaande de voorraden van goede inlandsche rogge geen beteekenis meer hebben. Van Rusland wordt geregeld vrij veel rogge afgeladen en ook aangeboden, doch de animo hiervoor is bij de koopers eveneens slechts matig. Van den Donau wordt weinig meer geoffreerd.

Maïs was over het algemeen genomen in de vorige week niet vast gestemd. De lagere vrachten kwamen, wat Argentinië betreft, nog niet zoozeer tot uitdrukking, wijl laar ruimte voor spoedige belading in Argentinië nog schaarsch is. Voor Decemberbelading werd dezer dagen nog grif 45 sh. betaald, hetgeen nog ver van een normaal vrachtcijfer verwijderd is. De flauwe stemming werd voornamelijk door Argentinië zelf veroorzaakt, alwaar de termijnmarkten vrijwel dagelijks lager waren. Sedert 1 Mei heeft Argentinië een hoeveelheid maïs van ruim 14 miljoen qrs. geexporteerd, tegen een totaal van ca. 16 miljoen gedurende Mei 1925 tot April 1926. De voorraden in de zeehavens, gereed ter verscheping, worden volgens de laatste berichten geschat op 380.000 tons tegen verleden jaar om dezen tijd 200.000 ton. Eén en ander bevestigt dus de vroeger gepubliceerde rapporten, dat Argentinië een zeer grooten maïs-oogst heeft binnengehaald, ten volle. Een tweede factor, welke tot de weifelende houding der maïsmarkt bijdroeg, was het sterk vermeerderde aanbod van Donaumaïs. De kwaliteit van deze soort schijnt ditmaal bijzonder goed te zijn. De prijzen zijn in de laatste 10 dagen dermate gedaald, dat zij bijna het niveau van Platamaïs hebben bereikt, hetgeen echter de kans op grotere omzettingen in Donaumaïs in sterke mate vermeerderd. De Engelsche markten verlieten de vorige week zeer lusteloos en de lust tot zaken

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Aires			Soorten	22 Nov. 1926	15 Nov. 1926	23 Nov. 1925
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Dec.				
20 Nov. '26	133 ⁵ / ₈	70 ¹ / ₈	41 ⁷ / ₈	12,—	5,45	14,90	Tarwe (Hardwinter II) .. 1	16,—	16,—	15,75
13 „ '26	135 ⁷ / ₈	68 ³ / ₈	41 ³ / ₈	12,60	5,90	14,80	Rogge (No. 2 Western) .. 1	12,50	12,50	10,60
20 Nov. '25	159 ¹ / ₂	74 ³ / ₄	39 ⁵ / ₈	13,70	8,30	18,95	Mais (La Plata) .. 2	177,—	178,—	210,—
20 Nov. '24	149 ⁷ / ₈	116 ¹ / ₂	53	15,90	10,90	23,20	Gerst (48 lbs. malting) .. 2	215,—	215,—	188,—
20 Nov. '23	102 ¹ / ₈	73 ³ / ₈	42 ³ / ₈	13,20	10,35	22,95	Haver (Canada 3) .. 1	11,75	12,—	10,75
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) .. 1	12,10	12,20	15,20
							Lijnzaad (La Plata) .. 3	386,—	373,—	438,—

1) per 100 KG. 2) per 2000 KG. 3) per 1960 KG.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	14/20 Nov. 1926	Sedert 1 Jan. 1926	Overeenk. tijdvak 1925	14/20 Nov. 1926	Sedert 1 Jan. 1926	Overeenk. tijdvak 1925	1926	1925
Tarwe	24.176	1.508.569	1.138.862	—	13.842	21.116	1.522.411	1.159.978
Rogge	8.088	244.438	269.293	—	1.940	450	246.378	269.743
Boekweit	96	18.983	20.306	—	1.418	150	20.401	20.456
Mais	21.334	825.678	703.170	7.450	106.912	67.067	932.590	770.237
Gerst	19.118	351.058	263.478	300	12.311	11.046	363.369	274.524
Haver	263	160.169	203.206	220	2.831	602	163.000	203.808
Lijnzaad	1.110	195.528	205.674	6.100	188.811	62.897	384.339	268.571
Lijnkoek	2.409	221.849	170.271	—	—	—	221.849	170.271
Tarwemeel	4.930	86.648	112.201	1.780	25.192	18.334	111.840	130.535
Andere meelsoorten	308	14.280	8.948	—	—	—	14.280	8.948

doen was daar te lande niet bijzonder groot. Het tegen- deel was het geval op het Continent. Tot de dagelijks lagere prijzen toonde men goeden kooplust, terwijl wat ons land betreft, de consumptievraag vrij bevredigend blijft, zoodat voor spoedige maïs een vrij groote premie wordt betaald. Hetzelfde verschijnsel doet zich te Antwerpen en Hamburg voor. Ten slotte werkt het prijsniveau van maïs, hetwelk laag te noemen is, het zakendoen sterk in de hand.

Onder invloed van de daling der Donaumaïsprijzen is de belangstelling voor Amerikaanse Mixedmaïs weder onder het nulpunt gedaald. Hiertoewerkte ook de markt in Chicago mede, welke de vorige week vrij vast gestemd was op betere consumptievraag daar te lande.

De gerstmarkt verliep eveneens flauw. Bij dit artikel ondergingen de prijzen den invloed der vrachtenverlaging zeer sterk. Vooral Amerikaanse gerst is belangrijk in prijs gedaald en kon toch maar matige belangstelling opwekken, wijl de vraag, zoowel hier te lande als in Duitschland, zeer miniem geworden is. Hamburg, welke markt vóór gerst een voorname plaats bekleedt, gaf eveneens weinig steun. Ook daar was de stemming zeer ongeanimeerd. Van La Plata wordt nieuwe gerst op verscheping in het begin van het volgende jaar regelmatig aangeboden, doch veel belangstelling bestaat er niet voor. In Engeland hielden de koopers zich eveneens afzijdig, zoodat het levendige beeld, hetwelk de gerstmarkt eenigen tijd geleden vertoonde, zoo goed als verdwenen is.

Haver is slechts vast te Winnipeg, elders ter wereld lusteloos. Argentinië biedt geregeld haver aan, waarvoor zich nog weinig kooplust openbaarde, zelfs niet in Engeland, waar deze soorten gemeenlijk grif worden gekocht. Hier te lande was voor geen één soort haver belangstelling te ontdekken.

SUIKER.

Het bericht, dat President Machado nog in den loop dezer maand een decreet zal doen uitvaardigen, waarbij de komende Cubaoogst beperkt zal worden tot 4.500.000 tons, had op de verschillende suikermarkten een sterke prijsstijging ten gevolge.

In Amerika avanceerden de noteringen op de termijnmarkt als volgt:

	Sp. C. Dec.	Jan.	Mrt.	Mei	Juli
Slot voorafgaande week	4.58	2.79	2.82	2.91	2.98
Opening verslagweek	4.58	2.76	2.80	2.89	2.97
Slot verslagweek	4.77	3.05	—	3.08	3.17
				3.25	

De ontvangsten in de Atl. havens der V. S. bedroegen deze week 65.000 tons, de versmeltingen 58.000 tons tegen 56.000 tons in 1925 en de voorraden 209.000 tons tegen 58.000 tons.

In Cubasuiker ging zoo goed als niets om, daar planters en houders van deze suiker zich zeer gereserveerd toonden. De Cuba-statistiek is als volgt:

	1926	1925	1924
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten tot 13 Nov.	38.253	29.338	8.863
Totaal sedert 1/12 tot 13/11 ..	4.583.373	4.907.383	3.905.984
Weekexport 13 November ..	83.851	72.262	33.806
Totale export sedert 1/1 t. 13/11	4.253.883	4.525.144	3.820.624
Totale voorraad 13 November	329.492	388.514	85.113

Willett & Gray publiceerden de volgende wijzigingen in hunne raming der wereldsuikeroogsten 1926/27:

Cuba	4.500.000 tons
Louisiana	88.000 „
V. S. Biet	840.000 „
Philippijnen	520.000 „

Zij hebben het totaal teruggebracht tot 23.363.000 tons, hetgeen eene vermindering beteekent van 1.003.000 tons in vergelijking met de opbrengst van verleden jaar.

In Engeland trokken de prijzen voor effectieve suikers als ook op de termijnmarkt flink aan.

Raffinadeurs verhoogden in de afgelopen week hunne prijzen voor alle posities met Sh. 1/6, terwijl in Javasuiker een levendige handel tegen oplopende prijzen plaats vond.

De termijnmarkt sloot Zaterdag op de volgende noteringen:

November	Sh. 16/-	Mei 1927	Sh. 17/3
December	„ 16/2 ¹ / ₂	Aug. „	„ 17/7 ¹ / ₂
Maart 1927	„ 17/-	Dec. „	„ 17/1 ¹ / ₂

De Zichtbare Voorraden zijn volgens Czarnikow:

	1926	1925	1924
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 October	80.000	17.000	2.000
Tsjechoslowakije 1 November	306.000	388.000	337.000
Frankrijk 1 October	51.000	51.000	50.000
Nederland 1 October	47.000	67.000	30.000
België 1 October	18.000	18.000	11.000
Polen 1 October	43.000	35.000	7.000
Engeland 1 November	377.000	286.000	118.000
Europa ..	922.000	862.000	555.000
V.S. Atlant. havens 17 Nov. ...	209.000	58.000	31.000
Cuba 13 November	329.000	388.000	85.000
Totaal ..	1.460.000	1.308.000	671.000

Naar Britsch-Indië werden weder flinke hoeveelheden Europeesche Kristalsuiker verkocht tot ongeveer Sh. 17/- tot Sh. 17/7¹/₂ c. & fr. voor December verscheping en Sh. 17/4¹/₂ tot Sh. 17/10¹/₂ voor Januarij/Maart.

Op Java verhoogden de Visp. hunne prijzen voor oogst 1927 tot f 18 per 100 KG. basis Superieur, waartegen flinke kwantiteiten werden afgesloten. Daarna werd de prijs verder verhoogd en kwamen verkoopen tot stand tot basis f 18,25. Verkoopers trokken zich toen terug en na biedingen tot f 18,50 geweigerd te hebben vonden verdere verkoopen plaats op basis f 18,75.

In de tweede hand verhoogden koopers hunne biedingen tot f 12¹/₂ per picol voor Superieur December levering;

f 13 voor Januari; f 13¹/₁₆ voor Februari en f 12¹/₈ voor disponibele No. 16 & hooger.

Hier te lande opende de markt vast bij vergeefsche vraag tot f 19¹/₄ voor December; f 19¹/₈ voor Maart; f 19¹/₄ voor Mei en f 20¹/₄ voor Augustus. Hierna trad eene reactie in en ontstond ruim aanbod tot bovengenoemde prijzen. In sympathie met New York en Londen trokken prijzen daarna echter sterk aan en sloot de markt zeer vast op f 20¹/₄ voor December; f 21¹/₄ voor Maart; f 21¹/₂ voor Mei en f 21¹/₈ voor Augustus. De omzet bedroeg deze week ongeveer 6700 tons. De markt opende Maandag opnieuw hooger.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands.)

	19 Nov. 1926	12 Nov. 1926	5 Nov. 1926	19 Nov. 1925	19 Nov. 1924
New York voor Middling ...	12,95 c	13,05 c	12,65 c	21,— c	24,35 c
New Orleans voor Middling	12,57 c	12,71 c	12,32 c	20,08 c	24,40 c
Liverpool voor Middling ...	7,03 d	6,95 d	6,88 d	10,74 d	13,85 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '26 tot 12 Nov. '26	Overeenkomstige periode	
		1925	1924
Ontvangsten Gulf-Havens.	5650	4413	3914
Atlant.Havens		782	798
Uitvoer naar Gr.Brittannië		1850	1770
„ „ 't Vasteland etc.		387	322
„ „ Japan.....			220

Voorraden.

(In duizendtallen balen).

	12 Nov. '26	Overeenkomstig tijdstip	
		1925	1924
Amerik. havens.....	2651	1400	1340
Binnenland	1346	1638	1410
New York	96	44	206
New Orleans	592	427	332
Liverpool	537	267	235

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons.
Manchester, d.d. 17 November 1926.

De Amerikaansche katoenmarkt blijft vast en prijzen hebben zich slechts tusschen nauwe grenzen bewogen. De wereldconsumptie is grooter dan verleden jaar en tot nu toe bedragen ontvangsten in de havens 1¹/₄ miljoen balen meer dan verleden jaar. In Egyptische soorten was gedurende het laatste gedeelte der vorige week een kleine prijsstijging, die sindsdien weer verloren gegaan is. De nieuwe oogst staat er goed voor en voorraden in Alexandrië zijn grooter dan een jaar geleden. In sommige kringen verwacht men, dat de aankomst van nieuwe katoen tegen het einde van de maand van invloed zal zijn op de markt. De totale verkoopen in Liverpool gedurende de vorige week bedroegen 43.000 balen, hetgeen ongeveer gelijk is aan het gemiddelde der laatste weken.

In de Amerikaansche garenmarkt is het nog rustig. De belangstelling voor grove nummers is zeer gering. Voor medio nummers bestaat een goede vraag, doch de concurrentie doet zich heviger voelen, waardoor marges voor spinners kleiner beginnen te worden. De omzet, zoowel in mule als ringgarens, is bijna gelijk aan de productie. Het schema van de Cotton Yarn Association Ltd. voor de prijsregeling van garens van Amerikaansche katoen gesponnen, wordt nog niet zoo gesteund als men wel verwacht had en in de afgelopen week is er een nieuwe circulaire verzonden, waarin de aandacht wordt gevestigd op de noodzakelijkheid van meer steun, voordat het schema in werking kan treden. In Egyptische cops, zoowel voor fabricage als doubling, rapporteeren enkele spinners betere zaken, doch over het algemeen beperken verkoopen zich tot dringende behoefte.

De cijfers van de Board of Trade betreffende den export van katoenen garens gedurende de maand October toonen een daling van 4¹/₂ miljoen pond, vergeleken bij dezelfde maand verleden jaar. Duitsland en Holland samen zijn 4.925.500 lbs. lager, doch zijn, vergeleken met dezelfde maand van 1924, slechts 1.363.700 lbs. lager.

In de doekmarkt bestaat een goede vraag, welke echter hoofdzakelijk dient om op de hoogte te zijn van de huidige

vraagprijzen zonder het aantal geboekte orders belangrijk te vergrooten. Er is niet veel verschil in de genoteerde prijzen, die over het algemeen vast zijn. De hoop op een spoedige beëindiging van de kolenstaking stemt over het algemeen wel optimistischer en het zal voor den handel zeker een groote verplichting beteekenen indien de moeilijkheden, veroorzaakt door de kolenstaking, tot het verleden zullen behooren. Het is nog een kwestie van vertrouwen en of de overzeesche markten, door zich thans afzijdig te houden, later goedkooper zullen kunnen boeken, is nog de vraag. Tot op heden lijkt het er niet naar, dat prijzen door dit proces verder zullen dalen; onze ervaring is, dat ondanks het geringe aantal geboekte orders, prijzen vast blijven en de pogingen om het geduld en de volharding van verkoopers op proef te stellen, tot nu toe weinig resultaat hebben gehad.

10 Nov. 17 Nov. Oost. koersen. 9 Nov. 16 Nov.
Liverpoolnoteeringen. T.T. op Br.-Indië 1/5¹/₂ 1/5¹/₂
F.G.F. Sakellaris 14,80 15,00 T.T. op Honkong 1/10¹/₂ 1/11
G.F. No. 1 Oomra.. 5,00 5,05 T.T. op Shanghai 2/4¹/₂ 2/5

KOFFIE.

Nog steeds is de wisselkoers in Brazilië de voornaamste der factoren, die den loop van het artikel beheerschen. De geheele week liep de koers onafgebroken, en zelfs meestal met vrij belangrijke sprongen, lager (Londen, dat bij het afsluiten van het vorige bericht 6¹/₁₆ genoteerd werd, staat thans op 6¹/₃₂). Of op dezen loop invloed is uitgeoefend door een opstand, die, volgens dezer dagen ontvangen telegrafische berichten, zou uitgebroken zijn in Rio Grande do Sul, valt hier niet te beoordeelen, doch indien dit het geval is, is het toch niet waarschijnlijk, dat die invloed zeer groot is geweest. Wel valt met zekerheid vast te stellen, dat de financiële politiek van den nieuwen Braziliaanschen President, die 15 dezer is opgetreden, van verschillende zijden aan hevige kritiek is onderworpen. Hij heeft te kennen gegeven, dat het verbeteren van den financiëleen toestand van zijn land het voornaamste punt van zijn programma zal zijn en men gaat in Brazilië gaarne accoord met zijn schoone toekomstplannen, zooals besnoeiing der uitgaven, consolidatie van de vlottende schuld, ontwikkeling en bevordering der productie, beperking van den invoer, aantrekking van vreemd kapitaal en van vreemde arbeidskrachten, verbetering van de betalings-balans en ten slotte opmaking van een sluitend budget, doch velen zien in, dat deze plannen, die ongetwijfeld van goeden wil getuigen, met elkander nog niet in staat zijn om stabilisatie van de Milreis in het leven te roepen. Daartoe is ten slotte nog meer noodig, in de eerste plaats de fourneering van een voldoende gouddekking, en dit is juist het punt, waar nog zeer weinig licht over is opgegaan. Dit maakt, dat door velen daar te lande de toekomst voorloopig nog met wantrouwen wordt tegemoetgezien. In elk geval, zooals reeds gezegd, daalde de koers op Londen tot eene fractie boven 6 d., niettegenstaande nog kort geleden was te kennen gegeven, dat getracht zou worden hem op 6¹/₂ te stabiliseeren. In den aanvang gingen de koffieprijzen met den dalenden koers mede omlaag, zij het ook niet in diezelfde mate omdat de Braziliaansche koffieprijzen in Reis eenigszins opliepen. Toen echter deze laatste ten slotte met een flinken sprong omhoog gingen, stegen de kost- en vracht-aanbiedingen van Rio en van Santos weder en liepen de termijnrijzen ten onzent, die natuurlijk mede ingezakt waren, ook iets op.

Van de gewassen Centraal Amerikaansche soorten bleven de prijzen vrijwel onveranderd, doch Robusta van Nederlandsch-Indië, in de eerste plaats Palembang Robusta, liep nog iets verder achteruit.

In loco ging het een en ander om; van beteekenis was de afzet echter nog altijd niet.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 91/- a 92/- per cwt. en van dito Prime ongeveer 93/6 a 94/6, terwijl zij van Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 75/6 a 76/-.

Van Robusta op aflading van Nederlandsch-Indië zijn de prijzen in de eerste hand op het oogenblik:

Palembang Robusta, November/December verscheping, 39 ct.; Palembang Robusta, December/Januari verscheping, 39¹/₄ ct.; Mandheling Robusta, November/December verscheping, 44¹/₂ ct.; F.a.q. Robusta, November/December verscheping, 51 ct., alles per ¹/₂ KG., cif., uitgeleverd gewicht, netto contant.

De officieele loco-noteeringen werden verlaagd van 61 op 60 ct. per ¹/₂ K.G. voor Superior Santos en van 52 op 51 ct. voor Robusta.

De noteeringen aan de Rotterdamsche termijnmarkt waren aan de ochtend-call als volgt:

	Santos-contract basis Good				Gemengd Contract basis Santos Good			
	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
23 Nov.	49 ⁷ / ₈	47 ³ / ₈	46 ¹ / ₈	43 ⁷ / ₈	47 ¹ / ₈	45 ¹ / ₈	43 ³ / ₈	41 ¹ / ₈
16 "	49 ⁷ / ₈	48 ³ / ₈	47	44 ⁷ / ₈	48 ³ / ₈	46	44	42 ¹ / ₈
9 "	50 ¹ / ₂	49 ¹ / ₂	48 ¹ / ₂	45 ¹ / ₂	48 ³ / ₈	46 ¹ / ₈	44 ¹ / ₈	42 ¹ / ₈
2 "	49 ³ / ₈	48 ³ / ₈	47 ³ / ₈	44 ³ / ₈	47 ³ / ₈	45 ³ / ₈	43 ³ / ₈	41 ⁷ / ₈

De slot-noteringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Maart	Mei	Sept.
22 Nov.	\$ 15,31	\$ 14,98	\$ 14,45	\$ 13,50
15 "	" 15,85	" 15,35	" 14,80	" 13,78
8 "	" 15,90	" 15,36	" 14,84	" 13,80
1 "	" 15,60	" 15,09	" 14,64	" 13,70

Rotterdam, 23 November 1926.

THEE.

De theemarkt gaf in de afgelopen week een vrij vaste stemming te zien met prijzen, die voor vrijwel alle soorten van $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ d. hooger waren.

De aanvoeren in het Vereenigd Koninkrijk blijven groot, zoodat het aanbod daarmede in overeenstemming is. Het binnenkort te verwachten einde van de kolenstaking doet echter meerdere vraag ontstaan voor de ordinaire en middensoorten, terwijl ook de vraag voor export toenemende is. Amsterdam, 22 November.

RIJST.

Sedert ons laatste bericht is de markt voor ongepeld overwegend flauw geweest, met afbrokkelende prijzen, zool voor Burma, Siam en Saigoon, als voor Java. De groote oogstraming voor Siam 1.500.000 ton (tegen circa 900.000 ton van den vorigen oogst) droeg daartoe het hare bij. De lagere fobnoteringen vonden in de sterk gerezen vrachten eenigszins een tegenhanger, doch in het algemeen was de gang van zaken voor koopers verre van bevredigend.

Intusschen is ook de tweede Japanraming gepubliceerd, welke 375.000 ton kleiner is dan de eerste en ook bij den vorigen oogst circa 300.000 ton ten achter staat. De markten in het Oosten zijn daardoor iets vaster geworden.

De Javarijst exportzaken zijn deze campagne niet van groote betekenis geweest, daar behalve aan de Hollandsche pellers weinig naar Europa verkocht kon worden. Het afscheepseizoen voor dit jaar nadert zijn einde. De afzet van gepeld beantwoordde niet aan de verwachtingen en de Amerikaanse Bluerose blijft tot geleidelijk dalende prijzen aangeboden. In Spaansche en Italiaansche soorten waren de omzetten minimaal.

23 November 1926.

COPRA.

De markt bleef de afgelopen week kalm gestemd. Het dringend aanbod van stoomend goed heeft thans vrij opgehouden.

De slotnoteringen zijn:

Ned. Indische f. m. s. stoomend	fl. 32 ³ / ₈
" " " Nov./Dec. afl.	" 32 ¹ / ₂
" " " Dec./Jan.	" 32 ¹ / ₂

Rotterdam, 22 November 1926.

STEENKOLEN.

Het is dan ten slotte zoo geloopt zooals velen voorzien hadden, n.l., dat de moeilijkheden in de kolenvelden in Groot-Brittannië zouden eindigen, niet met een compromis, doch met een totale capitulatie van de mijnwerkers. Dat is waarop het op het oogenblik vrijwel neerkomt. Er werken vandaag ca. 400.000 mijnwerkers en het is te verwachten, dat er nog wel eenige dagen mede gemoeid zullen zijn, alvorens de rank and file aan den gang zijn. De groote vraag voor de Engelsche mijnindustrie is, vast te stellen hoevele vaste afnemers ze verloren heeft, resp. tot welk percentage de productie zal dienen te worden beperkt. Een omstandigheid ten gunste van den Engelschen mijnbouw is, dat Westfalen tot April a.s. uitverkocht is en dat Amerikaansche kolen van het tooneel verdwijnen zullen, omdat ze te duur zijn. De Engelsche Regering heeft een embargo gelegd op den uitvoer van kolen en het staat te vreezen, dat dit niet zal worden opgeheven, alvorens zooveel wordt geproduceerd, dat aan alle binnenlandsche eischen kan worden voldaan.

De prijzen zijn:

Westfaalsche Veförder	f 25.—
" Vetstukken	" 27.—
" Smeenootjes	" 27.50 nominaal
" Gasvlamförder	" 26.—
" Gietsokes	" 23.—

alles per ton van 1000 KG., franco station Rotterdam/Amsterdam.

Westfaalsche bunkerkolen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam f 37.50. Markt vast.
23 November 1926.

IJZER.

In de laatste twee weken is ruwijzer nog weer vaster geworden, de vraag is groot, doch de producenten zijn voorloopig vrijwel uitverkocht. De prijzen zijn dan ook weer gestegen, gieterij-ijzer Nr. 3 noteert f.o.b. Antwerpen 82 sh., welke prijs naar verluidt voor December levering op 85 sh. gebracht zou zijn. In tegenstelling met de ruwijzermarkt is de markt voor walsproducten minder levendig. De vraag is teruggelopen, omdat Engelsche koopers, nu het einde van de kolenstaking zoo nabij schijnt, eene afwachterende houding aannemen.

In Engelsch hematiet werden de vorige week geen zaken gedaan, zoodat geen prijs genoteerd kon worden. De prijs van Fransch semi phosphoreus gieterij-ijzer is met 30 frs. verminderd.

	Notering in de week van		
	8/14 Nov. 1926	15/21 Nov. 1926	16/22 Nov. 1925
Ruwijzer.			
<i>f.o.b. Middlesborough</i>	Sh.	Sh.	Sh.
Cleveland Foundry no. 1	125/6	125/6	68/-
" " " 3	120/6	120/6	66/-
" " " 4	119/6	119/6	65/-
Hematite East Coast			
Mixed Numbers	92/-	—	74/6
<i>Wagon départ Longwy</i>			
(Lotharingen)	Frs.	Frs.	Frs.
Moulage P. L. no. 3.	600.—	600.—	345.—
Semi-phosphoreuse	640.—	640.—	365.—
<i>ab Werk Rheinl.-Westfalen</i>	Mk.	Mk.	Mk.
Giessereiroeisen no. 1	88.—	88.—	88.—
" " " 3	86.—	86.—	86.—
Hämatit.....	93.50	93.50	93.50
<i>f.o.b. Antwerpen</i>	Sh.	Sh.	Sh.
Gieterij ruwijzer no. 3.	80/6-82/-	82/-	60/-
Walsproducten.			
<i>f.o.b. Antwerpen (vrijbl.)</i>	Sh.	Sh.	
Statijzer	112/6-115	112/6	—
Plaatijzer 5 mM.....	125/-	122/6	—
" 3 "	135/-	134/6-135	—

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Koper Stan- daard	Koper Electro- lytisch	Tin	Lood	Zink
22 Nov. 1926..	57.2/6	65.10/-	312.2/6	29.-/-	33.5/-
15 " 1926..	57.15/-	65.17/6	311.5/-	29.10/-	34.-/-
8 " 1926..	57.5/-	66.-/-	303.2/6	29.-/-	32.17/6
1 " 1926..	57.12/6	66.15/-	293.15/-	29.5/-	33.12/6
23 Nov. 1925..	60.10/-	67.5/-	287.2/6	36.10/-	39.2/6
20 Juli 1914..	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

RIJNVAART.

Week van 14 t/m. 20 November 1926.

De aanvoeren van zeezijde, hoofdzakelijk erts, waren tamelijk levendig; de verschepingen van kolen bleven stationnair.

Scheepsruimte, hoewel schaarsch, bleef, bij tamelijke vraag, voldoende beschikbaar. De ertsvracht bedroeg f 0,50 niet $\frac{1}{4}$ en f 0,60 met $\frac{1}{2}$ lostijd.

Naar den Bovenrijn was weinig vraag; de vracht voor ruwe producten bedroeg gemiddeld f 1,50 à f 1,60 per last met verkorten lostijd. Daghuur voor diverse goederen 3 à 3 $\frac{1}{2}$ cts. per ton.

Verscheidene schepen sleepten op eigen risico ledig op, om in de Ruhrhavens kolen te laden. Voor schepen, die hier voor hetzelfde doel werden geharterd, bedroeg de daghuur 3 cts. per ton.

Het sleeploon bedroeg gemiddeld 35 à 40 cts. tarief.

De waterstand, hoewel tot het laatste der week vallend, bleef gunstig.

In de Ruhrhavens namen de verschepingen van kolen eenigszins af, terwijl Rijnruimte voldoende beschikbaar was. De vracht voor exportkolen naar Rotterdam bedroeg Mk. 1,60 per ton, met vrij sleepen.